

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

břežnové vydání Bulletinu lidských práv zahajujeme reportáží Elišky Mockové ze studia mezinárodního humanitárního práva a lidských práv na Ženevské akademii. Autorka popisuje nejen samotné studium na této prestižní instituci, ale věnuje se i situaci týkající se financování takové studijní zkušenosti.

Navazuje Barbora Valíková se svým příspěvkem o nejnovějším nositeli Nobelovy ceny míru. Tím je etiopský premiér Abiy Ahmed. Jak se mu za pouhý rok a půl ve funkci podařilo, že se Nobelův výbor rozhodl udělit nejprestižnější ocenění právě jemu?

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost se Jana Šikorská zaměřuje na možnosti stíhání zbrojařských firem za válečné zločiny páchané v Jemenu. Hodnocení případného spolupachatelství však v takovém případě není vůbec jednoduché.

Zuzana Andreska z evropské sekce informuje o zahájení nového soudního roku u Evropského soudu pro lidská práva, v rámci kterého byl mimo jiné hodnocen rok uplynulý. Jaké byly zásadní loňské kauzy?

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva se Michaela Stenzelová věnuje případu, který řešil Výbor OSN pro lidská práva. Ten se ve svém rozhodnutí vyjádřil, že negativní důsledky klimatických změn mohou být v budoucnu důvodem pro udělení azylu.

Klára Košťálová z české sekce vysvětluje obsah chystané novely zákona a soudech a soudcích. Jaké podstatné změny přinese do organizace a fungování českého soudnictví?

Přejeme Vám všem hodně zdraví!

Jan Lhotský

Editor Bulletinu lidských práv
Vedoucí Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma	 3
- LL.M. na Ženevské akademii mezinárodního humanitárního práva a lidských práv – studijní program jako žádný jiný - Nobelova cena pro Abiyho Ahmeda: Adekvátní ocenění afrického mírotvůrce?	 3 6
1) Mezinárodní trestní spravedlnost	 10
- Krise v Jemenu klade otázky ohledně odpovědnosti zbrojařských firem za válečné zločiny - Odborný přezkum Mezinárodního trestního soudu: počátek budoucí reformy? - Zpráva externích odborníků k ukončeným případům MTS ohledně Keni	 10 13 16
2) Evropský systém ochrany lidských práv	 19
- Evropský soud pro lidská práva zahájil nový soudní rok - Albánie musí změnit systém nařízené povinné léčby duševně nemocných - Strana maďarského dvouocasého psa a svoboda projevu - Strukturální problém francouzského vězeňství aneb rozpadající se dědictví koloniálního systému	 19 21 23 26
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva	 28
- Negativní důsledky klimatických změn mohou být důvodem pro udělení azylu - Femicida v Latinské Americe a Karibiku: alarmující situace násilí na ženách - Za lidská práva v Kambodži bojují už i lídři textilního průmyslu	 28 31 34
4) Česká republika a lidská práva	 37
- Co přináší novela zákona o soudech a soudcích - Poradí si ombudsman Stanislav Křeček se svou novou funkcí? - Rozšíření nepřijatelnosti kasačních stížností - ano, či ne?	 37 40 43
Monitoring lidskoprávních publikací	46
Redakce Bulletinu	47

Citace titulní fotografie: Držitel Nobelovy ceny míru Abiy Ahmed Ali. A Conversation with Abiy Ahmed, Prime Minister of Ethiopia, autor: World Economic Forum, 23. leden 2019, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0, editace: ořez.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, **na webu** Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci **Blog** naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci **Akce** se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například **seznam letních škol**, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále **manuál výzkumu lidských práv** s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

LL.M. na Ženevské akademii mezinárodního humanitárního práva a lidských práv – studijní program jako žádný jiný

Eliška Mocková

Ženevská akademie je pro ty, které zajímá právo ozbrojených konfliktů (mezinárodní humanitární právo), něco jako splněný sen. Marco Sassoli, Jean-Marie Henckaerts, Gloria Gaggioli nebo Nils Melzer jsou zde od toho, aby Vás provedli nejzapeklitějšími otázkami tohoto letitého a krásně kodifikovaného odvětví mezinárodního práva. A když toho během dne nemáte dost, tak večer strávíte na nějaké další přednášce pořádané Mezinárodním výborem Červeného kříže nebo s podobně založenými spolužáky u piva debatujete o preventivním zákazu plně autonomních zbraní.

Jako mnoho dalších, i já patřím mezi právníky, kteří většinu předmětů na fakultě nějak přežili a pak si pomocí volitelných předmětů, stáží a moot courtů vynahrazovali svou nepříliš praktickou vášeň pro mezinárodní právo. Jako mnoho dalších, i já patřím mezi ty, kteří nevyhráli v loterii ani se nenarodili se zlatou lžičkou v puse. Proto si dobře vybavuji ten pocit, když jsem brouzdávala na stránkách Ženevské akademie a říkala si, že tam patřím, že to je přesně to, co chci – specializovaný studijní program na právo ozbrojených konfliktů, mezinárodní trestní právo a lidská práva se světově uznávanými odborníky. Zároveň jsem si ale nemohla nespočítat, že i kdybych si na poplatky za toto studium odkládala třeba tři tisíce měsíčně po dobu následujících pěti let (!), pořád bych neměla ani na jejich polovinu. A k tomu studentský život v jednom v nejdražších měst na světě...

Praktičnost na prvním místě

Ženevská akademie mezinárodního humanitárního práva a lidských práv (dále také jen „Akademie“) vznikla spojením odborníků z Ženevské univerzity a ženevského Graduate Institute of International and Development Studies, kteří chtěli zkoumat a učit zejména tyto odvětví mezinárodního práva. Dnes má pověst nejlepšího místa na světě, kde se dá právo ozbrojených konfliktů studovat a patří mezi jedno z nejlepších míst pro studium lidských práv.

Vila Moynier – sídlo Akademie, přednášky však probíhají v různých místech Ženevy [1]

Právo ozbrojených konfliktů je ústředním bodem výuky, a tak se prolíná i v ostatních předmětech (lidská práva, uprchlické právo, mezinárodní právo trestní atd.). Člověk tím získává ucelený právní pohled, neboť se neučí právo po oddělených odvětvích. Také se učí analyzovat situaci z různých úhlů pohledu v závislosti na tom, jakou pozici zastává (NGO, stát, soud atd.). Právo na Akademii není náboženství, ale praktický nástroj pro konkrétní účel, zejména ochranu obětí konfliktů.

Výuka probíhá prakticky, kromě klasických přednášek a tutoriálů, kde se řeší případy, je zde důraz na psaní kratších textů, nácvik prezentací a moot courtů. Čtení (minimálně společenský) život ohrožujícího množství akademických článků a knih je naprostou samozřejmostí. Právo ozbrojených konfliktů obvykle učí profesor Marco Sassoli. Profesor

Sassóli je nejen velký odborník, skvělý pedagog a vypravěč, ale také člověk, ze kterého přes neustálé a zpravidla velmi vtipné cynické poznámky srší hluboká lidská laskavost. A ačkoliv jsou jeho (obvykle pondělní) přednášky pro mnohé matoucí, byla jsem z nich vždycky nadšená. Vlastně jsem do té doby nikdy v pondělí ráno nevstávala s takovou chutí. Mezinárodní právo trestní pak na Akademii vyučuje William Schabas, lidská práva hned čtyři odborníci po blocích své expertízy, mezi nimi i Yuval Shany, předseda Výboru OSN pro lidská práva. Prostředí a jednání vyučujících je vyloženě přátelské, mají vesměs opravdový zájem o ty, kterým přednáší.

Akademie, to nejsou jen přednášky

Odměnou za zachování příčetnosti navzdory obrovské náloži práce v prvním semestru je studijní výlet. Místo a program si organizují studenti sami, resp. jejich volení zástupci. Náš ročník cestoval do Srbska, kde jsme skrz setkávání s místními právníky studovali (ne)vyrovnání se této země se svou minulostí. Kromě výuky je součástí programu v druhém semestru i stáž v jedné z mezinárodních organizací, moot court (Norimberský, Jean Pictet či Mandela), případně volitelné předměty (např. islámské právo ozbrojených konfliktů či právo upravující způsoby vedení boje). Nabídka stáží je tak široká, že kdo chce, téměř vždy tu svou vysněnou získá.

Protože Akademie sídlí v Ženevě, člověk snadno propadá převážně klamnému pocitu, že vše důležité se děje kolem něj. OSN je od Akademie, která

Tým Akademie, který se účastnil soutěže Jean-Pictet, s instruktorem Georgem Dvaladze (vpravo, autorka druhá zprava) [2]

sídlí v krásném parku u ikonického jezera, co by kamenem dohodil. Mezinárodní výbor Červeného kříže je pár minut chůze do kopce, kousek před ním člověk narazí na Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. S trochou nadsázky je každý druhý dům v Ženevě sídlem nějaké organizace (a pak tam hledejte bydlení...). Zasedání, přednášky, semináře, konference a jiné akce jsou zde tak četné, že logisticky schopný a časově flexibilní student by nejspíš mohl docela dobře žít z rautů. Z vlastní zkušenosti však můžu říct, že snaha pochytit všechno, co se v Ženevě děje, jednoho dost vyčerpá.

Poplatky – epilog

No a jak to teda dopadlo s těmi poplatky? Nebudu Vás napínat, banku jsem nevykradla a žádný orgán jsem neprodala. Zato tak, jak už to někdy v životě bývá, zasáhla náhoda. Kamarád, který studoval na jiné univerzitě v Ženevě o rok dříve mi řekl, že na Akademii dostává 40 % studentů stipendium. Nakonec se ukázalo, že s těmi čísly si to malinko popletl. Ale to nevadí, protože mě to povzbudilo dostatečně na to, abych si žádost podala a stipendium placené International Bar Association získala. Jinak, kdyby mě tehdy napadlo přechíst si výroční zprávu, věděla bych, že o stipendium žádá zhruba 500 uchazečů ročně a obdrží jej dvanáct žadatelů. Z platících uchazečů (kolem stovky) je pak vybrána převážná část ročníku.

V ženevské bublině

Tímto se dostávám k poslednímu důležitému aspektu Akademie – jejím studentům. Jako ročník nás učitelé i asistenti pedagogů měli rádi, protože jsme k sobě byli nejen slušní, ale hlavně hodní. Vzájemně jsme si pomáhali a vzniklo zde mnoho silných přátelství. Co mě však zprvu zarazilo a posléze zklamalo, je to, že jsem před začátkem studia opravdu věřila, že se zde setkám s lidmi, kteří konfliktem sami prošli, že zde potkám lidi z uprchlických rodin, příbuzné obětí mezinárodních zločinů či spolužáky pocházející z jinak komplikovaných podmínek a majících pohnuté osudy. Nebo že to alespoň nebude přehlídka privilegií. Dobře, když už ne mezi platícími studenty, tak alespoň mezi stipendisty...

Velmi dobře si pamatuji na konverzaci v prvním týdnu studia, kterou jsem měla se dvěma dalšími stipendistkami v návaznosti na komentář o nákladech

První den akademického roku – studenti u Ženevského jezera vedle sídla Akademie [3]

života v Ženevě před dveřmi Mezinárodního výboru Červeného kříže. Obě spolužačky mi tehdy zarytě tvrdily, že nikdo, kdo nepochází z dobře zajištěné a vzdělané rodiny, na Akademii studovat nemůže. Po čtvrtém zopakování, že „možná existují výjimky“ jsem to vzdala. Ony samy ani ostatní stipendisté ze skromných poměrů nepocházeli. Jejich úvaha do určité míry dává smysl. Abyste totiž na stipendium mohli myslet, musíte mít vystudováno právo, což v mnoha zemích není levná záležitost. Musíte mít zahraniční zkušenosti (děkuji Ti, Evropská unie), letní školy (na kterých třeba spíte přes Couchsurfing), moot courty (takže ideálně ke studiu moc nepracovat...), k tomu jazyky a zpravidla rodiče, kteří Vás ke studiu alespoň v dětství vedou.

Zlatá brána

V dnešní době se alespoň na Západě hodně dbá na diverzitu, což více než schvaluji, protože ji považuji za základní aspekt legitimacy všech institucí. Její pojetí je ale většinou omezené, v současnosti je např. důraz kladen na geografické zastoupení. Tudíž stipendium dostávají lidé z chudých zemí, nikoliv však nutně z chudých rodin. Na sociální stratifikaci nikdo, koho se netýká, příliš nemyslí, a ten, koho se týká, o ní zpravidla nemluví. Není se čemu divit, téma je to složité, vzbuzuje příliš mnoho emocí a zdánlivě neřešitelných problémů. A tak se pak stane, že jeden ze spolužáků-stipendistů z jedné ze zemí třetího světa pochází z rodiny, která má nejen slušný majetek, ale i „dětské služebnictvo“ – děti z chudých rodin, které za byt a stravu dělají domácí práce. Ironie na druhou.

Až téměř ke konci studia jsem zjistila, že i na Akademii se najde těch výjimek víc (jmenovitě dva z více než čtyřiceti). Od těch ostatních brilantních a zapálených studentů je odlišoval pouze zničující imposter syndrom, na jehož rozbor a úvahu, proč to tak je, zde není prostor. Protože Akademie je jedna ze vstupních bran do světa mezinárodních organizací, je tak i jednou z institucí, které přispívají k tomu, že v mezinárodních organizacích poté pracují vesměs lidé z velmi dobrých poměrů a přispívá tak dále k nerovnosti tohoto světa. A to navzdory dobře míněnému a štědrému stipendijnímu programu.

To je ale snad jediná výtka, kterou vůči Akademii mám. Množství vědomostí a schopností, které jsem zde za necelý rok získala, mě posunuly rozhodně o kus dál na cestě k tomu být lepším právníkem a smysluplnějším člověkem. Proto všem, kteří mají zájem, tento program z celého srdce doporučuji.

Pokud byste se na něco chtěli doptat, navázat kontakt za účelem spolupráce, či se se mnou třeba o něčem přít, neváhejte se na mě obrátit na e-mail eliska.mockova@graduateinstitute.ch.

Fotografie

- [1] Vila Moynier – sídlo Akademie, přednášky však probíhají v různých místech Ženevy, zdroj: Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, editace: ořez.
- [2] Tým Akademie, který se účastnil soutěže Jean-Pictet, s instruktorem Georgem Dvaladze (vpravo, autorka druhá zprava), zdroj: Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, editace: ořez.
- [3] První den akademického roku – studenti u Ženevského jezera vedle sídla Akademie, zdroj: Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, editace: ořez.

Nobelova cena pro Abiyho Ahmeda: Adekvátní ocenění afrického mírotvůrce?

Barbora Valíková

Držitelem Nobelovy ceny míru za rok 2019 se stal v České republice málo známý premiér Etiopie Abiy Ahmed. Před udělením ceny ve funkci strávil pouhý rok a půl, i za tak krátkou dobu však stihl zahájit liberalizaci a demokratizaci silně autoritářského režimu a přispět k ukončení několika konfliktů v oblasti. Kdo je mladý premiér, který mění Afriku?

Nobelova cena za mír 2019

Nobelova cena míru za rok 2019 putovala do Etiopie. Norská Nobelova komise ji udělila tamnímu premiérovi Abiyemu Ahmedovi za jeho snahu dosáhnout míru a mezinárodní spolupráce, a obzvláště pak za jeho úsilí vyřešit konflikt týkající se hranice se sousední Eritreou. Mírová dohoda, jíž uzavřel se svým eritrejským protějškem, Isaiasem Afwerkim, oficiálně ukončila patovou situaci ve vztazích mezi zeměmi.

Nobelova komise také ocenila rozsáhlé reformy, které Abiy implementoval od svého nástupu do funkce, a roli, jíž sehrál v urovnávání konfliktů napříč východní Afrikou. Bez povšimnutí však nezůstaly ani výzvy, kterým jeho vláda na domácí půdě čelí, jako jsou etnické tenze a situace přibližně tří milionů vysídlených osob.

Z vojáka reformátorem

Abiy Ahmed Ali, někdejší voják a syn muslimského otce a křesťanské matky, se dostal k moci v dubnu 2018, kdy v Etiopii vrcholila vládní krize. Hailemariam Desalegn, premiér stojící v čele Etiopické lidové revoluční demokratické fronty (*Ethiopian Peoples' Revolutionary Democratic Front*, EPRDF), tehdy čelil masivním nepokojům, které hrozily každým dnem přerůst v občanskou válku. Po Desalegnově rezignaci se uvnitř EPRDF [1] rozpoutal boj o nástupnictví, z nějž vítězně vyšel právě Abiy. Stal se tak historicky prvním příslušníkem etnika Oromo,[2] jenž se stal předsedou EPRDF, a tudíž i premiérem.

Abiy Ahmed Ali [1]

Ihned po svém nástupu do funkce zahájil Abiy rozsáhlé politické a ekonomické reformy. Povolil do té doby zakázané politické strany, nechal zatknout vysoce postavené funkcionáře obviněné z korupce, mučení či vražd, ukončil cenzuru a garantoval svobodu projevu. Dále propustil na svobodu 60 000 politických vězňů včetně všech novinářů, na polovinu postů ve svém kabinetu dosadil ženy a částečně liberalizoval státem kontrolovanou ekonomiku. Abiy se také zavázal uspořádat svobodné volby, které jsou nyní plánovány na květen 2020, a do pozice předsedy volební komise jmenoval prominentního opozičního aktivistu.

Odvážným krokem se stalo rozpuštění vládnoucí EPRDF a vytvoření nové pan-etiofské Strany prosperity (*Prosperity Party*, PP) ve snaze překlenout silně etnickou polarizovanou politickou debatu. Projektu se účastní tři ze čtyř stran působících v koalici EPRDF. Zatímco v rámci původní koalice byl kladen důraz na etnický charakter participujících stran, v nově vzniklé PP dojde ke sloučení regio-

Zlatá Nobelova medaile [2]

nálních stran do jediného multietnického uskupení, ke kterému se budou moci připojit příslušníci jakéhokoli etnika. Kritici se ovšem obávají možného narušení stávajícího federálního systému založeného na etnické příslušnosti a eroze regionální autonomie.

Mír s Eritreou

Přes všechny vnitropolitické reformy však Abiyimu Nobelovu cenu vynesla zejména snaha urovnat spor se sousední Eritreou. Po vyhlášení nezávislosti na Etiopii v roce 1993 se oba státy nebyly schopny dohodnout na podobě společné hranice, což v roce 1998 vyústilo ve válečný konflikt, který si dle odhadů vyžádal až 100 000 životů. Přestože aktivní boje skončily v roce 2000, vztahům mezi státy po dvě dekády dominovala silná nevraživost. V roce 2002 komise, jež měla za úkol vyřešit otázku sporné hranice (tzv. *Eritrea-Ethiopia Boundary Commission*), přidělila sporné území Eritrei. Etiopie se však rozhodnutí komise odmítla podřídit.

Patová situace přezdívaná „žádná válka, žádný mír“ tak trvala až do roku 2018, kdy premiér Abiy a prezident Isaias podnikli kroky ke sblížení obou zemí. Nezbytnou podmínkou pro urovnání vztahů bylo uznání verdiktu z roku 2002, k čemuž došlo Abiyho rozhodnutím odevzdat sporné území Badme pod správu Eritrei. V návaznosti na tento akt státy přistoupily na znovuotevření ambasád v Addis Abebě a Asmaře, mezi oběma zeměmi byla obnovena letec-

ká spojení i telefonní linky. Vlády podepsaly přelomovou mírovou dohodu a v září 2018 konečně došlo k dlouho očekávanému otevření společné hranice.

Směrem k míru napříč Afrikou?

Abiyho zásluhy o mír urovnáním konfliktu s Eritreou ovšem nekončí; etiopský premiér, sám držitel doktorátu v oboru mírová a bezpečnostní studia, se zasadil o mír a rekongraci i v rámci jiných východoafrických konfliktů. V roce 2018 jeho vláda přispěla k normalizaci diplomatických vztahů mezi Eritreou a Džibuti, jež byly dlouhodobě značně napjaté. Sám Abiy také medioval spor mezi Keňou a Somálskem, týkající se jejich námořní hranice. Po selhání bilaterálních jednání v roce 2014 se Somálsko rozhodlo případ předat Mezinárodnímu soudnímu dvoru. Účelem Abiyho mediace bylo zmírnit rostoucí tenze mezi zeměmi a posílit jejich spolupráci nejen na diplomatické úrovni.

Pravděpodobně největší ohlas však vyvolalo Abiyho angažmá v Súdánu zmítaném vlnou nepokojů, které neslábly ani po sesazení prezidenta al-Bašíra. Moci se chopila přechodná vojenská rada, která však s demonstranty zacházela velmi nevybíravým způsobem. V červnu 2019 došlo k brutálnímu zásahu proti protestujícím, při němž přišlo o život přes 100 lidí. Demonstranti odmítli další pokusy o vyjednávání a občanská válka se zdála být téměř nevyhnutelná. Právě v této situaci Abiy vstoupil do konfliktu jako mediátor mezi vojenskou radou a demonstranty. Ve spolupráci s Africkou unií Etiopie

Abiy Ahmed a Isaias Afwerki [3]

představila návrh dohody o přechodné vládě a obě strany se podařilo dostat zpět k jednacímu stolu. Konečná dohoda byla podepsána o měsíc později.

Kontroverzní výběr laureáta?

Někteří komentátoři vyjádřili obavy, že k udělení Nobelovy ceny došlo příliš brzy (poté, co premiér ve funkci strávil pouhý rok a půl) a není jasné, jakým směrem se Abiyho vláda bude dále ubírat. Nobelova komise se však nechala slyšet, že právě nyní je ideální doba ocenit Abiyho snahy a podpořit jej. Kritici však upozorňují na nedostatek změn v praxi, který oficiální dojednání míru mezi Etiopií a Eritreou přineslo. Přestože hranice mezi státy byla otevřena, Eritrea ji zanedlouho opět uzavřela. Kroky Eritrei je nutné chápat v kontextu tamního režimu, který od vyhlášení nezávislosti ospravedlňuje represe vykreslováním Etiopie jako nebezpečného souseda.

Panují tudíž obavy, že Abiyho eritrejský protějšek Isaias může snahy o mír mezi oběma zeměmi zhatit, neboť vnitrostátní reformy – pravděpodobně nezbytné v důsledku ztráty hlavního vnějšího nepřítele – by byly v rozporu se zájmy tamního režimu. Tato skutečnost je zároveň odpovědí na kritiku týkající se udělení Nobelovy ceny pouze premiérovi Etiopie.[3] Dle některých hlasů měly být oceněny

i snahy Isaiase, neboť za mír jsou zodpovědné obě strany. Eritrejský režim však patří k nejreprezivnějším na světě a tamní vláda byla OSN obviněna z páchání zločinů proti lidskosti.

Zatímco na hranicích s Eritreou vládne klid, vnitrostátně Abiy čelí kritice spojené s růstem etnického násilí, které za poslední dva roky zintenzivnilo. Do velké míry se jedná o důsledek reform, jež přinesly svobodu projevu a zrušily restrikce, které na novináře uvalil předchozí režim. Etiopská média se tak často stávají prostředkem pro rozdmýchávání etnických animozit a separatistických nálad, které vyústily i v pokus o puč v regionu Amhara. Další vážný incident propukl poté, co aktivista Jawar Mohammed obvinil ozbrojené složky z pokusu naplánovat útok na jeho osobu. V důsledku nepokojů organizovaných premiérovými odpůrci v ulicích zahynuly desítky lidí. Dle kritiků je tedy nejisté, zda Abiyho politika skutečně přinese mír.

Kontroverzním bylo i Abiyho odmítnutí poskytnout rozhovory médiím a participovat na tradičních tiskových konferencích souvisejících s předáním Nobelovy ceny. Premiér byl za tento krok široce kritizován a komentátoři často poukazovali na jeho širší neochotu spolupracovat s médii. Premiérova tisková mluvčí tento krok zdůvodnila Abiyho pokorou a objevily se i spekulace, že odmítnutí mediální

Addis Abeba, hlavní město Etiopie [4]

pozornosti mělo být výrazem Abiyho nesouhlasu s přehnanými očekáváními, jimž musí jakožto držitel Nobelovy ceny nyní dostát.

Závěrem

Přestože podle kritiků je krátký čas, jenž premiér strávil ve funkci, důvodem k pochybám o správnosti výběru laureáta, lze namítnout, že právě o to více obdivuhodné jsou reformy, které v tak krátkém čase uskutečnil. Odhodlání a konzistentnost, se kterou Abiy Ahmed započal transformaci autoritářského režimu v demokracii, si nepochybně zaslouží uznání.

Ve spojení s jeho zásluhami o podporu míru napříč regionem byl etiopský premiér pro Nobelovu komisi nepochybně dobrou volbou. Přestože pozornost, které se Abiyimu dostalo v souvislosti s udělením Nobelovy ceny, může být pro čerstvého držitele jisté břemeno, jeho příběh dodává také naději, že uvnitř autoritářských států může vyrůst demokratický leadership.

V případě Etiopie však bude pro pokračování stávajícího směřování nutné, aby prodemokratické síly uspěly i v plánovaných květnových volbách. Přestože představitelé PP deklarovali úmysl zachovat regionální práva a stávající model etnického federalismu, pro mnohé voliče není tento závazek kredibilní a obávají se centralizace moci. Nová strana tak bude ve volbách muset čelit stranám regionálním, které budou lákat voliče vyhraněnou etnickou rétorikou. Až volby ukáží, zda má silnější mobilizační potenciál etnická identita, nebo touha po změně.

Poznámky

- [1] EPRDF byla koalicí čtyř etnických stran, jež zároveň absolutně kontrolovala etiopský parlament (všechny poslanecké mandáty náležely právě jejím členům). Po rozpuštění EPRDF byly mandáty rozděleny mezi PP a TPLF.
- [2] Oromové jsou nepočetnějším etnikem v Etiopii, tvoří přibližně třetinu populace.
- [3] V minulosti nebylo neobvyklé, že Nobelovu cenu dostaly všechny strany, jež se zasloužily o mír. V roce 1994 takto například získal Nobelovu cenu Šimon Peres a Jicchak Rabin za Izrael a Jásir Arafat za Palestinu.

Zdroje

- Gardner, Tom. Will Abiy Ahmed's Bet on Ethiopia's Political Future Pay Off? Foreign Policy. 21 January 2020 (<https://foreignpolicy.com/2020/01/21/will-abiy-ahmed-eprdf-bet-ethiopia-political-future-pay-off/>).
- Gerth-Niculescu, Maria. Can PM Abiy Ahmed breach Ethiopia's ethnic divide? Deutsche Welle. 3. ledna 2020 (<https://www.dw.com/en/can-pm-abiy-ahmed-breach-ethiopia-ethnic-divide/a-51877108>).

[dw.com/en/can-pm-abiy-ahmed-breach-ethiopia-ethnic-divide/a-51877108](https://www.dw.com/en/can-pm-abiy-ahmed-breach-ethiopia-ethnic-divide/a-51877108)).

Hagmann, Tobias a Kjetil Tronvoll. Abiy Ahmed Won the Nobel Peace Prize. Now He Needs to Earn It. The New York Times. 17. října 2019 (<https://www.nytimes.com/2019/10/17/opinion/abiy-ahmed-nobel-peace-prize.html>).

Norwegian Nobel Institute. The Nobel Peace Prize 2019. 11. října 2019 (<https://www.nobelpeaceprize.org/Announcements/The-Nobel-Peace-Prize-2019>).

Pilling, David a Lionel Barber. Ethiopia's Abiy Ahmed: Africa's new talisman. Financial Times. 21. února 2019 (<https://www.ft.com/content/abe678b6-346f-11e9-bb0c-42459962a812>).

Taylor, Adam. Why Eritrea didn't win a Nobel for its peace accord when Ethiopia did. The Washington Post. 11. října 2019 (<https://www.washingtonpost.com/world/2019/10/11/why-eritrea-didnt-win-nobel-its-peace-accord-when-ethiopia-did/>).

Van Eyssen, Benita. Does Ethiopian Nobel laureate Abiy Ahmed have new enemies? Deutsche Welle. 10. prosince 2019 (<https://www.dw.com/en/does-ethiopian-nobel-laureate-abiy-ahmed-have-new-enemies/a-51612010>).

Fotografie

- [1] PM Abiy Ahmed Ali, autor: Aron Simeneh, 19. listopad 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 1.0, editace: ořez.
- [2] Medal Nobel Peace Prize, autor: ProtoplasmaKid, 30. říjen 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.
- [3] Abiy Ahmed and Esayas Afeworki, autor: Odaw, 1. září 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.
- [4] Addis Ababa, autor: Laik ac, 12. leden 2015, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0, editace: ořez.
- [5] East Africa regions map, autor: Peter Fitzgerlad, úpravy: Burmesedays, 18. srpen 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, editace: ořez.

Mapa východní Afriky [5]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Jan Lhotský

Krise v Jemenu klade otázky ohledně odpovědnosti zbrojařských firem za válečné zločiny

Jana Šikorská

Mohou být zbrojařské korporace stíhané za válečné zločiny? Krize v Jemenu ukázala škálu prodeje zbraní evropskými korporacemi do konfliktních zón. Je právně možné prošetřit a případně začít soudní proces s korporacemi ve věci možného podílení se na válečných zločinech spáchaných v Jemenu?

V prosinci 2019 skupina nevládních organizací sdružená kolem European Centre for Constitutional and Human Rights (ECCHR) podala stížnost Mezinárodnímu trestnímu soudu v souvislosti s válkou mezi Saúdskou Arábií a Jemenem. Ve stížnosti žádá Úřad žalobkyně MTS o prošetření možné komplicity evropských zbrojařských firem na válečných zločinech spáchaných proti civilní infrastruktuře v Jemenu.

Předmět stížnosti a případné prvotní překážky

Stížnost ECCHR je dalším z řady právních sporů, které se zabývají legalitou prodeje vojenského materiálu z Evropy do rukou států podezřelých z porušování mezinárodního humanitárního práva a lidských práv ve vojenských konfliktech, v nichž působí. Zatímco dosavadní podání se převážně zabývaly odpovědností samotných států, stížnost podaná Mezinárodnímu trestnímu soudu je zaměřená na samotné výrobce zbraní a vojenského materiálu.

I když samotná stížnost zmiňuje britské, italské nebo francouzské firmy, je zajímavá i pro náš region, jelikož Česko i Slovensko rovněž patří mezi exportéry zbraní na Blízký východ. Kromě Saúdské Arábie, která je v posledních letech největším odběratelem vojenského materiálu z obou zemí, se zbraně vyrobené u nás dostávají i ke skupinám bojujícím v Sýrii.

Ačkoli je snaha o vyvození odpovědnosti vůči výrobcům ušlechtilá, praktických problémů v jejím dosažení je hned několik. Mezinárodní obchod se

Protestující na pochodu proti zbrojení Saudské Arábie [1]

zbraněmi je regulován primárně skrze domácí právní systém jednotlivých států, i když je jeho základ ukotven v mezinárodní smlouvě, kterou je Smlouva o obchodu se zbraněmi (*Arms Trade Treaty*). Tato smlouva vyžaduje, aby státy zavedly licenční systém pro export vojenské technologie a vojenského materiálu. Smlouva je na úrovni EU doplněna také Společným postojem rady 2008/944/SZBP, který je právně závazný pro všechny členské státy.

Jedním z kritérií, které exportující stát musí při udělování licencí brát v potaz, je použití vojenské technologie a vojenských materiálů v přijímající zemi. Pokud existuje zřejmé riziko, že budou zbraně použité k závažnému porušování mezinárodního humanitárního práva nebo pro vnitřní represie lidských práv, podle Společného postoje rady musí exportující stát licenci zamítnout.

Podobně striktní postoj zaujímá také Smlouva o obchodu se zbraněmi. Pokud by exportující stát věděl o použití zbraní pro páchaní genocidy, zločinů proti

lidskosti, závažných porušení Ženevských úmluv z roku 1949 nebo válečných zločinů. Jak je ovšem vidět právě na příkladu Saudské Arábie, aplikace tohoto kritéria je často problematická a nedůsledná – ačkoli je porušování humanitárního práva ze strany Saudské Arábie v Jemenu veřejně známé a dokázané, mnohé evropské země nadále udělují licence na vývoz vojenského materiálu do země.

Pokud by producenti vojenské technologie a vojenského materiálu byli uznáni odpovědnými v souladu s mezinárodním trestním právem za komplicitu při páčání zločinů podle mezinárodního práva, vznikla by tak paradoxní situace, kde by tito výrobci byli stíháni za vnitrostátně legální činnost, kterou explicitně povolila země, ve které mají sídlo. Tato situace může nejen vytvářet nejistotu pro výrobce, ale také napětí mezi Mezinárodním trestním soudem a exportní zemí, která by licenci vydala. ECCHR se ve svém podání zaměřuje na tento problém přímo a tvrdí, že „*neschopnost státu vymáhat příslušné zákony o kontrole vývozu zbraní nezabývá společnost od jejich odpovědnosti za dodržování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva*“.

Problém jurisdikce nad právníckými osobami

Nejistota a potenciální rozpor mezi přístupem exportujících států a Mezinárodním trestním

soudu jsou však jen jednou částí mozaiky problémů, kterým může stíhání zbrojařů za komplicitu při páčání válečných zločinů čelit. Zatímco výše zmíněný problém je spíše politický, zásadním právním problémem je fakt, že Mezinárodní trestní soud nemá jurisdikci nad právníckými osobami, a tedy ani nad zbrojařskými firmami jako takovými.

V souladu s čl. 25 Římského statutu disponuje soud pouze jurisdikcí pro stíhání fyzických osob. Alternativou by tedy mohlo být pouze řízení proti konkrétním osobám zastupujícím zbrojařské firmy, např. vysoko postaveným manažerům nebo členům statutárních orgánů. Bohužel, ani v tomto ohledu však Římský statut není nápomocný. Jak poznamenal německý profesor Kai Ambos, zmiňovaný čl. 25 obsahuje jen limitovaná pravidla ohledně komplicity při páčání zločinů podle mezinárodního práva (čl. 25 para. 3(c)) a dotčené ustanovení lze aplikovat za předpokladu, že samotný akt komplicity je nelegální.

Avšak situace firem označených ve stížnosti ECCHR je opačná – vývoz vojenského materiálu byl legálně povolen licenci, kterou zbrojařům udělily jejich domovské státy. Může se tedy klidně stát, že v současnosti Úřad žalobkyně Mezinárodního trestního soudu nebude moci najít ustanovení, o které by mohl stížnost ECCHR právně opřít.

Cvičná operace Saudské Arábie a USA [2]

Mezinárodní aktivizace v oblasti odpovědnosti korporací

Objevují se však i náznaky, že situace se může v budoucnu změnit. Situace, jako je tato, neustále vyvolávají otázky o odpovědnosti korporací za porušování mezinárodního trestního práva a lidských práv. Existuje několik iniciativ, které usilují o vytvoření jasných právních norem v této oblasti. Jednou z nich je proces otevřené mezivládní pracovní skupiny o nadnárodních společnostech a jiných podnicích s ohledem na lidská práva (*open-ended intergovernmental working group on transnational corporations and other business enterprises with respect to human rights*). Má za cíl vypracovat právně závazný dokument na mezinárodní úrovni, který by specifikoval odpovědnost korporací za porušování lidských práv.

I když vyjednávání tohoto dokumentu jsou zatím v rané fázi, aktuální pracovní verze obsahuje provizi, která ustanovuje odpovědnost firem za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, a to i v případě jejich komplicity (čl. 6(7) a 6(9)). Nadia Bernaz, profesorka na univerzitě vo Wageningenu, považuje zahrnutí této provize ve zmíněném dokumentu za důležitou záplatu na mezeru vzniklou na sklonku 90. let, kdy v průběhu vyjednávání o založení Me-

zinárodního trestního soudu bylo téma korporátní odpovědnosti za zločiny podle mezinárodního práva na stole, avšak nedostala se do finální verze Římského statutu.

Závěr

Navzdory stížnosti ECCHR se zdá, že zbrojaři mohou prozatím klidně spát. Praxe státního licencování exportu vojenské technologie a vojenského materiálu stejně jako nejasná existence korporátní odpovědnosti za zločiny podle mezinárodního práva naznačují, že Úřad žalobkyně bude muset stížnost neziskovek zamítnout. Je však jasné, že tato oblast je pro revizi zralá – a z tohoto pohledu mohou hrát aktivity neziskovek důležitou roli při vytváření dostatečného tlaku na právní změnu v této oblasti.

Zdroje

Ambos, Kai. *Complicity in war crimes through (legal) arms supplies?* EjilTalk! 20. leden 2019. <https://www.ejiltalk.org/complicity-in-war-crimes-through-legal-arms-supplies/>.

Bernaz, Nadia. *Including Corporate Criminal Liability for International Crimes in the Business and Human Rights Treaty: Necessary but Insufficient*. Business & Human Rights Resource Centre. <https://www.business-humanrights.org/en/including-corporate-criminal-liability-for-international-crimes-in-the-business-and-human-rights-treaty-necessary-but-insufficient>.

Bernaz, Nadia. *The Developing Notion of Corporate Criminal Liability under International Law: a presentation at Copenhagen Business School*. Rights as Usual. 24. květen 2016. <http://rightsasusual.com/?p=1051>.

European Centre for Constitutional and Human Rights. *Accountability for alleged war crimes in Yemen – European arms exporters' responsibility is a case for the International Criminal Court*. ECCHR. Leden 2020. https://www.ecchr.eu/fileadmin/Q_As/QA_ICC_arms_Yemen_ECCHR_CAAT_Mwatana_Amnesty_Delas_Rete.pdf.

Holcová, Pavla. *Blízkovýchodní bomba kšeft*. Investigace.cz. 27. červenec 2016. <https://www.investigace.cz/blizkovychodni-bomba-kseft/>.

Maletta, Giovanna. *Legal challenges to EU member states' arms exports to Saudi Arabia: Current status and potential implications*. Sipri. 28. červen 2019. <https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2019/legal-challenges-eu-member-states-arms-exports-saudi-arabia-current-status-and-potential>.

Fotografie

[1] Stop Arming Saudi Arabia. Autor: Alisdare Hickson. 7. březen 2018. Zdroj: Flickr. CC BY-SA 2.0, editace: ořez.

[2] 11th MEU_141211-M-CB493-370. Autor: Gunnery Sgt. Rome M. Lazarus/U.S. Naval Forces Central Command. 11. prosinec 2014. Flickr. CC BY 2.0, editace: ořez.

[3] Crown Prince of Saudi Arabia Visit. Autor: Number 10. 7. březen 2018. Flickr. CC BY-NC-ND 2.0, editace: ořez.

Korunní princ Saudské Arábie a bývalá premiérka Velké Británie Theresa May [3]

Odborný přezkum Mezinárodního trestního soudu: počátek budoucí reformy?

Petra Olivová

V prosinci 2019 se v Haagu uskutečnilo 18. Shromáždění smluvních stran Římského statutu, jehož hlavním cílem bylo vymezit formální postup a stanovit cíle, jež mají posílit a zefektivnit činnost Mezinárodního trestního soudu.

Předcházející události procesu přezkumu

Již dlouhou dobu se hovoří o možné reformě mezinárodního trestního systému. V posledních letech se Mezinárodní trestní soud (MTS) setkává s kritikou nedostatku efektivity a pozitivního dopadu své činnosti od samotných smluvních stran Římského Statutu (Statut), nezávislých expertů, občanské společnosti, ale i ze strany svých vlastních zaměstnanců (viz Bulletin září 2019, str. 8). Nicméně sám MTS uznal, že pro svou lepší akceschopnost musí čelit současným výzvám.

V listopadu 2019 byl vypracován pracovní dokument tzv. Matrix, který působí pouze jako výchozí bod pro probíhající diskusi a následný odborný přezkum. Matrix se zabývá možnými oblastmi posílení systému Římského statutu a Mezinárodního trestního soudu. Dokument sám o sobě nestanovuje žádné konkrétní kroky či rozhodnutí. Ty budou předmětem následujícího vývoje. Nicméně byl zde vyjádřen předpoklad, že do roku 2021 MTS by společně se Shromážděním smluvních stran Římského statutu (Shromáždění) měli docílit viditelného pokroku, včetně vyhotovení závěrečné zprávy nezávislého odborného přezkumu.

Prosincová zpráva k možnostem reformy soudu

V rámci prosincového usnesení Shromáždění byly ustanoveny nejzávažnější problémy a výzvy, kterým MTS již delší dobu čelí, a jež mají identifikovat způsoby, které povedou k posílení akceschopnosti soudu. Shromáždění klade důraz na transparentnost, a zejména inkluzivnost celého procesu, tedy potřebu zapojení všech relevantních aktérů. Stěžejním cílem již dlouhodobě zůstává podpora všeobecného

Předseda MTS Chile Eboe-Osuji [1]

uznání hlavní role MTS v celosvětovém boji proti beztrestnosti a posílení jeho fungování jako celku.

V roce 2020 se budou prioritně řešit čtyři problémové okruhy:

- Posílení spolupráce
- Nespolutpráce
- Komplementarita a vztah mezi MTS a vnitrostátní jurisdikcí
- Spravedlivé zeměpisné zastoupení a genderová vyváženost

Současně byl Shromážděním smluvních stran Statutu nařízen nezávislý odborný přezkum, který bude proveden devíti nezávislými odborníky, kteří nikdy předtím u MTS nepracovali. Rovněž musí být dodrženo spravedlivé zeměpisné zastoupení,

Shromáždění smluvních stran Římského statutu v prosinci 2019 [2]

jež bude odrážet hlavní světové právní systémy a genderovou vyváženost. Nezávislost expertů je rovněž ošetřena podmínkou, která stanovuje nemožnost po dobu tří let od odevzdání konečné zprávy, přihlásit se či být nominován na jakoukoliv pozici u MTS.

Stěžejním úkolem pracovních skupin je do září 2020 předložit konkrétní, proveditelná a dosažitelná doporučení, která povedou ke zvýšení efektivity a výkonu za pomoci uskutečnitelných cílů, které posílí systém Římského statutu a MTS. Konkrétní zaměření přezkumu se týká třech pracovních skupin: **řízení (governance)**, **soudnictví** a **soudní proces a vyšetřování a stíhání**.

Řízení znamená koordinaci a spolupráci napříč jednotlivými orgány MTS. To konkrétně zahrnuje podporu transparentních a jednotných procesů, vedení založené na sdílených hodnotách, vytvoření ombudsmana pro vnitřní záležitosti MTS, fungování svěřenského fondu pro oběti zločinů atd.

Soudnictví a soudní proces se především týká struktury, organizace, řízení, pracovních metod a personálního obsazení pozic soudců. Řadí se sem také samotná volba předsedy a místopředsedů MTS, účinnost soudních řízení ve všech svých fázích (přípravné, soudní a odvolací řízení), zaučování nově zvolených soudců v podobě předávání osvědčených postupů atd.

V bodě, který se týká **vyšetřování a stíhání**, jsou zejména obsažena předběžná šetření, strategie, struk-

tura, ale i výkonnost Úřadu žalobkyně MTS, samotné vyšetřování, včetně metod a techniky, zaměření se na mechanismus uzavření jednotlivých případů atd.

Harmonogram odborného přezkumu v roce 2020

Koncem ledna v Haagu probíhala příprava odborných skupin, přičemž jako předseda expertů byl zvolen jihoafrický soudce Richard Goldstone, jehož stěžejním úkolem je koordinace společného úsilí všech tří skupin. Zároveň ostatní zúčastněné strany byly vyzvány k předložení svých podnětů a názorů, jelikož během února a března budou probíhat konzultace s jednotlivými státy, úředníky MTS a rovněž s občanskou společností, aby bylo dosaženo maximálního konsensu.

Od dubna do srpna bude provedena analýza nashromážděných informací a mělo by dojít k vypracování již konkrétních zpráv. Během června a července budou probíhat informativní schůzky pro smluvní strany Statutu a dojde k vypracování prozatímních zpráv.

Následně v září bude Shromáždění smluvních stran Statutu předložena závěrečná zpráva, jež by měla

Prezident Shromáždění smluvních stran pan O-Gon Kwon [3]

Předseda MTS Eboe-Osuji se setkal se zástupci Koalice pro MTS [4]

přinést východiska pro současné výzvy, kterým MTS čelí. Na samotném Shromáždění pak bude záviset, aby posoudilo konkrétní doporučení nezávislého odborného přezkumu, nicméně část odpovědnosti bude ležet i na MTS, který je musí zvážit.

Je ovšem důležité poznamenat, že zářijovou zprávou celý proces přezkumu a posílení akceschopnosti nekončí, nýbrž by se mělo jednat o počáteční výstup dlouhodobé reformy MTS.

Zdroje

Coalition for the International Criminal Court. *The Review of the ICC and the Rome Statute system 2020*. 20. únor 2020. Dostupné: (<http://coalitionfortheicc.org/review-icc-and-rome-statute-system-2020-0>).

Guilfoyle, Douglas. *The International Criminal Court Independent Expert Review: reforming the Court: Part I*. Blog of European Journal of International Law. 7. únor 2020. Dostupné: (<https://www.ejiltalk.org/the-international-criminal-court-independent-expert-review-reforming-the-court-part-i/>).

Guilfoyle, Douglas. *The International Criminal Court Independent Expert Review: reforming the Court: Part II*. Blog of European Journal of International Law. 7. únor 2020. Dostupné: (<https://www.ejiltalk.org/the-international-criminal-court-independent-expert-review-reforming-the-court-part-ii/>).

Guilfoyle, Douglas. *The International Criminal Court Independent Expert Review: reforming the Court: Part III*. Blog of European

Journal of International Law. 7. únor 2020. Dostupné: (<https://www.ejiltalk.org/the-international-criminal-court-independent-expert-review-reforming-the-court-part-iii/>).

Hukelová, Katarína. *Medzinárodný trestný súd v problémoch*. Centrum pro lidská práva a demokracii. Bulletin lidských práv 7. číslo, XI. ročník, září 2019. Dostupné: (https://www.centrum-lidskaprava.cz/sites/default/files/attachement/bulletin/Bulletin_zari2019_web_0.pdf).

International Criminal Court. *ICC-ASP/18/Res.7 Review of the International Criminal Court and the Rome Statute system*. 6. prosinec 2019. Dostupné: (https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP18/ICC-ASP-18-Res7-ENG-ICC-Review-resolution-10Dec19-cln%20AM%201658.pdf).

International Criminal Court. *Meeting the challenges of today for a stronger Court tomorrow*. 27. listopad 2019. Dostupné: (https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP18/ICC-review-Matrix-v2-27Nov19-1740.pdf).

International Criminal Court. *Statement at the end of the first meeting of the Independent Expert Review of the International Criminal Court*. 23. ledna 2020. Dostupné: (https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP19/IER%20Statement%2023.01.2020.pdf).

Fotografie

- [1] 18th session of the Assembly of States Parties opens in The Hague, zdroj: ICC-CPI, editace: ořez.
- [2] 18th session of the Assembly of States Parties opens in The Hague, zdroj: ICC-CPI, editace: ořez.
- [3] 18th session of the Assembly of States Parties opens in The Hague, zdroj: ICC-CPI, editace: ořez.
- [4] ICC President Judge Eboe-Osuji met with the Coalition of the ICC in the margins of the 18th session of the ASP, zdroj: ICC-CPI, editace: ořez.

Zpráva externích odborníků k ukončeným případům MTS ohledně Keni

Tereza Štátná

Žalobkyně Mezinárodního trestního soudu Fatou Bensouda zveřejnila v listopadu 2019 shrnutí zprávy externích odborníků o tom, jak Úřad žalobce MTS postupoval v keňských případech, které byly prvním vyšetřováním, jež Úřad žalobce zahájil ze své vlastní iniciativy. Společně se zprávou odborníků zveřejnila žalobkyně i své stanovisko k předmětné zprávě.

Pozadí keňských případů

Keňa ratifikovala Římský statut, zakládající smlouvu Mezinárodního trestního soudu (MTS) v roce 2005. MTS má však pravomoc pouze v případech, kdy se stát ukáže jako neochotný nebo neschopný (*unwilling or unable*) tyto zločiny vyšetřovat a stíhat.

Keňská vláda zřídila v únoru 2008 mezinárodní vyšetřovací komisi zabývající se povolebním násilím, které si v roce 2007 vyžádalo přes tisíc dvě stě nahlášených úmrtí. Tato komise se stala známou jako tzv. komise Waki, podle jejího předsedy Phillipa Wakiho, soudce keňského odvolacího soudu, která zveřejnila zprávu doporučující vládě zřídit zvláštní tribunál složený z národních a mezinárodních soudců, který bude vyšetřovat a stíhat pachatele povolebního násilí.

Komise Waki však k tomuto doporučení dodala podmínku, že pokud by tribunál nebyl zřízen v určité lhůtě, informace shromážděné Komisí Waki budou předány MTS, včetně zapečetěné obálky se jmény podezřelých osob. Jelikož nebyl tento návrh parlamentem odsouhlasen a vláda neučinila další kroky, byla žalobci MTS tato nashromážděná dokumentace zaslána.

V historii MTS se tak jednalo o páté vyšetřování. V roce 2010 požádal žalobce MTS, aby bylo do Haagu předvoláno šest osob ve dvou samostatných případech. Obvinění proti dvěma z nich byla v lednu 2012 v rámci přípravného řízení stažena.

Zbývající čtyři obvinění byli rozděleni do dvou samostatných případů. První případ se týkal dvou

Mezinárodní trestní soud v Haagu [1]

členů Oranžového demokratického hnutí (ODH), opoziční strany v době voleb, přičemž druhý případ se zaměřoval na dva členy Strany národní jednoty (SNJ). Žalobce vznesl obvinění proti Williamu Rutovi a Joshua Sangovi, členům ODH za zločiny proti lidskosti tj. vražda, násilné vysídlení a pronásledování údajně spáchané proti příznivcům SNJ. Po představení důkazů ze strany žalobkyně byli Ruto a Sang dle rozhodnutí soudu zproštěni viny.

Na druhé straně žalobce také obvinil Francise Muthaura a Uhuru Kenyattu, členy PNU, za zločiny proti lidskosti tj. vražda, násilné vysídlení, znásilnění, pronásledování a další nelidské činy údajně spáchané proti příznivcům ODH. Obvinění proti Muthaurovi byla stažena v březnu 2013. Obvinění proti Kenyattovi byla žalobkyní pro nedostatek důkazů stažena v prosinci 2014, čímž byl případ ukončen. Uhuru Kenyatta je od dubna 2013 keňským prezidentem.

Tým odborníků

Na základě pověření žalobkyně MTS byl v roce sestaven tříčlenný tým odborníků tvořený Dior Fall Sow, Robertem Reidem, Brendou J. Hollis, za účelem objektivního zhodnocení postupu Úřadu žalobkyně (*Office of the Prosecutor, OTP*) při šetření

Fatou Bensouda [2]

keňských případů. Spolu s hodnocením měl tento tým předložit doporučení ke změnám v postupu OTP.

Ačkoli existovalo více faktorů, na které se tým odborníků zaměřil, nejvýraznějším z nich byly autokratický způsob vedení týmu žalobce, koncentrovaný systém rozhodovací činnosti žalobce a výkonné rady, což způsobilo zpomalení rozhodovací činnosti či neschopnost rozhodnout byť o základních či běžných krocích. Třetím zásadním faktorem bylo zaplnění příliš mnoha pracovních míst v týmu OTP pracovníky s nedostatkem odbornosti či zkušeností s případem keňského rozsahu.

Kritika vedení trestního řízení

Tým odborníků dále kritizoval zejména vedení trestního řízení žalobcem, kterým byl v té době Luis Moreno Ocampo, v přípravné fázi, neboť stanovení krátkých lhůt pro prověření případu mělo za důsledek předčasné ukončení právních analýz před zahájením vyšetřování, potažmo předvoláním obviněných do Haagu.

Účinnost vyšetřování byla významně narušena přístupem žalobce k vedení řízení zejména tím, že preferoval označení cílů a rychlý postup v řízení před nashromážděním dostateku důkazů.

Důsledkem výše uvedeného bylo zatížení trestního řízení slabými důkazy a nízkým počtem svědků. Ten, kdo spolupracoval s OTP, byl většinou v ohrožení na základě všudypřítomného ovlivňování svědků a problémů s programem na jejich ochranu. Svědci se pak v důsledku těchto těžkostí často odmítli soudního jednání zúčastnit. Během přípravné fáze docházelo v rámci hlavního líčení také ke zjišťování nedostatků v důkazním materiálu, které se projevovaly zejména u výsledků obviněných, kteří byli zastoupeni zkušenými obhájci.

Svědci

Již od počátku se v obou keňských případech vyskytovaly problémy s důvěryhodností jednotlivých svědků, na které OTP spoléhal. Existovalo nebezpečí jak manipulace se svědky ze strany podezřelých či obviněných, ale i ovlivňování svědků mezi sebou navzájem. Problémem byla rovněž skutečnost, že někteří svědci byli umístěni do stejných budov po delší dobu, což zvyšovalo pravděpodobnost, že se budou vzájemně ovlivňovat, proto bylo velice obtížné zajistit nezávislé ověření důkazů a výpovědí.

William Ruto [3]

Většina svědků byli tzv. lidé zevnitř. Svědci, kteří nebyli v programu ochrany svědků a kteří pobývali v Keni či v zahraničí, byli přímo kontaktováni, zastrašováni, podpláceni a pravděpodobně i fyzicky napadáni a zabíjeni. Příbuzní svědků byli zastrašováni a nuceni k tomu, aby přesvědčili svědky k odmítnutí spolupráce s OTP.

V souvislosti s vyšetřováním zásahů proti svědkům v keňských případech vydal MTS v roce 2013 zatykače na Waltera Barasu a Paula Gicheru, a na Philipa Betta v roce 2015. Zmíněné osoby se však zatím nepodařilo zatknout a soudu předat.

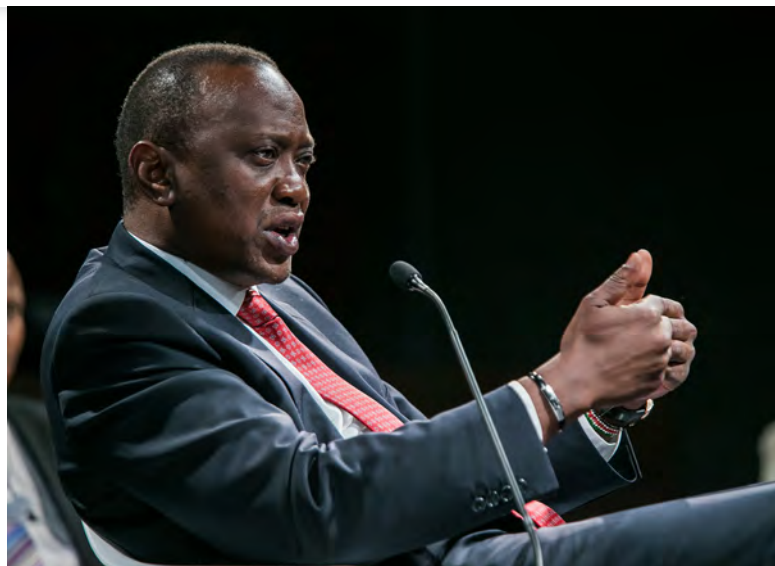
Vyjádření bývalého žalobce

Bývalý žalobce Ocampo vyjádřil s většinou závěrů zprávy expertů nesouhlas. Kritika mířila zejména k tomu, že tým odborníků nenavrhuje, jak by mohlo dojít ke kontrole zásahů vůči svědkům, které tak zásadně ovlivnily fázi soudního řízení. Dále bývalý žalobce kritizuje, že zpráva vytváří nepodložené osobní útoky vůči němu, současné žalobkyni a celému OTP, což znevažuje kvalitu celého personálu tohoto úřadu.

Prohlášení Fatou Bensoudy

Ve svém dvacetistránkovém prohlášení reagujícím na zprávu externích odborníků současná žalobkyně Bensouda uvedla, že cílem této zprávy nebylo hledat viníky či kritizovat, ale zjistit, jak by se OTP mohl poučit z chyb v keňských případech.

Bensouda taktéž uvedla, že OTP od té doby změnil způsob, jakým jsou vedeny případy, což umožňuje snadnější rozhodování o dalším postupu v řízení. Nyní má každý případ integrovaný tým, jenž je vedený vyšším úředníkem.

Uhuru Kenyatta [4]

Zdroje

- Bensouda, F. Office of the Prosecutor, *International Criminal Court. Full Statement of the Prosecutor, Fatou Bensouda, on external expert review and lessons drawn from the Kenya situation*. 26. 11. 2019. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/261119-otp-statement-kenya-eng.pdf>.
- Bensouda, F. Office of the Prosecutor, *International Criminal Court. Statement of the Prosecutor, Fatou Bensouda, on external expert review and lessons drawn from the Kenya situation*. 26. 11. 2019. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=191126-otp-statement-kenya>.
- International Justice Monitor. *Kenya Cases at the International Criminal Court*. 10. 12. 2019, Dostupné z: <https://www.ijmonitor.org/category/kenya-cases/>.
- Maliti, T. International Justice Monitor. *Experts Say OTP Did Not Follow the Evidence in Collapsed Kenya Cases*. 10. 12. 2019. Dostupné z: <https://www.ijmonitor.org/2019/12/experts-says-otp-did-not-follow-the-evidence-in-collapsed-kenya-cases/>.

Fotografie

- [1] Permanent Premises of the International Criminal Court. autor: United Nations Photo. 19. Dubna 2016. zdroj: flickr. CC BY-NC-ND 2.0, editace: ořez.
- [2] Fatou Bensouda, zdroj: ICC-CPI, editace: ořez.
- [3] William Ruto. WTO Public Forum 2014. autor: World Trade Organisation. 1. listopadu 2014. zdroj: flickr. CC-BY-SA-2.0, editace: ořez
- [4] Uhuru Kenyatta. one-on-one/kenyatta. autor: World Economic Forum. 10. Května 2014. zdroj: flickr. CC BY-NC-ND 2.0, editace: ořez

BLOG NA WEBU CENTRA

Věděli jste, že na Blogu Centra jsou další krátké články o lidskoprávních tématech? Podívejte se [zde](#).

Více na www.centrumlidskaprava.cz

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Monika Hanych a Hubert Smekal

Evropský soud pro lidská práva zahájil nový soudní rok

Zuzana Andreska

Poslední lednový den byl ve Štrasburku zahájen nový soudní rok Evropského soudu pro lidská práva. Slavnostnímu zasedání pléna předcházela odborný seminář o živoucím nástroji jako jednom ze základních interpretačních principů Úmluvy. Jak slavnostní zahájení probíhalo? Jaké otázky v rámci něj vyvstaly?

Rok v číslech

Soudní statistiky ukazují, že v roce 2019 došlo k nárůstu počtu stížností, a to primárně z důvodu přílivu případů z Bosny a Hercegoviny, Ruska, Turecka a Ukrajiny. Tento 3% nárůst je však zanedbatelný v porovnání s počtem stížností v roce 2017, jichž bylo 63 400, zatímco v roce 2019 jen 44 500.

Zároveň došlo k poklesu počtu případů komunikovaných vládám, a to o 16 % (z 7 646 na 6 442). Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“) vynesl rozhodnutí o 2 187 stížnostech, což představuje 20% pokles oproti předchozímu roku. S každým soudním rozhodnutím narůstá počet precedentů, na druhou stranu se Soud neustále potýká s novými případy, ve kterých je nutné rozhodnout.

Za zmínku stojí, že v roce 2019 nevydal Soud jediné rozhodnutí proti České republice, zatímco v předchozích dvou letech jich bylo osm (za rok 2017) a čtrnáct (za rok 2018).

Předseda Soudu: loňské zásadní kauzy se týkaly migrace, dětí a životního prostředí

Slavnostní zasedání pléna Soudu tradičně zahájil předseda Soudu, Řek Linos-Alexandre Sicilianos. Předseda Soudu se ve své řeči zabýval primárně aktuálními problémy, které Soud řeší. Prvním z nich je Protokol č. 16 k Úmluvě, který nejvyšším soudům umožňuje požádat Soud o vydání posudku k zásad-

Soud se vytrvale snaží vypořádat s množstvím stížností [1]

ním otázkám týkajícím se výkladu nebo uplatňování práv a svobod stanovených Úmluvou a Protokoly k ní. Ten zatím ratifikovalo čtrnáct smluvních států a v praxi jej jako první využila Francie v otázce surogátního mateřství.

Druhou otázkou, kterou předseda Soudu tematizoval, byla vymahatelnost Úmluvy pomocí řízení o porušení dle čl. 46 odst. 4 Úmluvy. Ten stanoví pro případy, kdy se smluvní strana odmítá řídit konečným rozsudkem vydaným proti ní, možnost Výbor ministrů obrátit se na Soud s otázkou, zda tato strana plní své povinnosti. Toto ustanovení Soud poprvé použil v uplynulém roce v řízení proti Ázerbajdžánu, kdy Soud potvrdil, že Ázerbajdžán nesplnil povinnosti vyplývající z rozsudku *Ilgar Mammadov* z roku 2014.

Předseda na závěr zmínil několik klíčových kauz uplynulého roku. Ty se týkaly nejlepšího zájmu dítěte (*Strand Lobben a ostatní proti Norsku*), migrace (*Ž.A. a ostatní proti Rusku*, *Ahmed proti Maďarsku* a *H.A. proti Řecku*) a životního prostředí (*Cordella a ostatní proti Itálii*). Sicilianos zároveň vyzdvihl význam judikatury Soudu pro normotvorbu Rady Evropy – na základě případu *Opuz proti Turecku* byla vytvořena Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí (tzv. Istanbulská úmluva), kterou ratifikovalo 34 států Rady Evropy.

Slavnostního zahájení se zúčastnil také čestný host, předseda irského Nejvyššího soudu Frank Clarke.

Soudní síň Evropského soudu pro lidská práva [2]

Účastnila se také generální tajemnice Rady Evropy Chorvatka Marija Pejčinović Burić a předsedové a předsedkyně všech 86 nejvyšších a ústavních soudů jednotlivých členských zemí Rady Evropy.

Odborný seminář: Úmluva jako živoucí nástroj i 70 let od svého vzniku?

Tak jako při každém zahájení nového soudního roku se i letos konal odborný seminář. Ten letošní nesl název „The European Convention on Human Rights: Living Instrument at 70“, tedy 70 let Evropské úmluvy o ochraně lidských práv jakožto živoucího nástroje. Tato doktrína Soudu umožňuje vykládat Úmluvu ve světle současných podmínek, nikoliv tak, jak vypadala společnost a právní řády jednotlivých zemí i normy mezinárodního práva v době přijetí Úmluvy. Jak řekl předseda Soudu ve své úvodní řeči: „*Autoři Úmluvy měli vizi lidských práv, která nejsou statická nebo snad zamrzlá, ale práv dynamických, která směřují do budoucna.*“

Jelikož význam konsenzu pro soudní rozhodování a limity evolutivního výkladu se již v rámci zahájení soudních let v minulosti diskutovaly, letošní seminář se zaměřil na otázku, jak je koncept živoucího nástroje užíván k udržování účinnosti Úmluvy. Seminář se tedy zaměřil na tři tematické bloky, které do velké míry obsahově odrážely významné kauzy roku 2019: genderovou rovnost, životní prostředí a vědu a technologie. Ze semináře vznikl třicetistránkový souborný materiál, který je volně dostupný na internetu.[1]

Závěr

Tímto slavnostním dnem byl zahájen nový soudní rok Evropského soudu pro lidská práva. Podle stávajícího vývoje může Soud očekávat přes 40 000 stížností, z nichž přibližně 300 bude z České republiky. Vzhledem ke květnovému rozhodnutí Parlamentního shromáždění o znovupřiznání hlasovacích práv Ruské federace v rámci Rady Evropy lze nadále očekávat, že většina, tedy až čtvrtina všech stížností, bude přicházet právě z Ruské federace.

Výzvou pro efektivní ochranu lidských práv v prostoru Rady Evropy zůstává dohled nad implementací závazků, které pro jednotlivé státy vyplývají z rozsudků proti nim. Řešením může být nejen zmiňovaný článek 46 odst. 4 Úmluvy, ale i analýza dat o stavu ochrany lidských práv v jednotlivých zemích a na to reagující politický nátlak.

Poznámky

- [1] ECHR. Judicial Seminar 2020. The Convention as a Living Instrument at 70. Background document. https://www.echr.coe.int/Documents/Seminar_background_paper_2020_ENG.pdf

Zdroje

- Chart of signatures and ratifications of Treaty 214 Protocol No. 16 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Status as of 13/02/2020 https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/214/signatures?p_auth=MjoRum1N
- ECHR. Analysis of statistics 2019. January 2020. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_analysis_2019_ENG.pdf.
- ECHR. The French Court of Cassation has submitted to the ECHR the first request under Protocol No. 16, seeking an advisory opinion on the question of surrogacy. ECHR 352 (2018), 23. 10. 2018. <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=003-6233787-8102842&filename=First%20request%20for%20an%20advisory%20opinion%20under%20Protocol%20No.%2016.pdf>
- Havlíček, Pavel. Rusko je zpátky v Parlamentním shromáždění Rady Evropy. A co my teď s tím? *Asociace pro mezinárodní otázky*. 16. 10. 2019. Dostupné z: <https://www.iir.cz/article/rusko-je-zpatky-v-parlamentnim-shromazdeni-rady-evropy-a-co-my-ted-s-tim>.
- Sicilianos, Linos-Alexandre. Solemn hearing on the occasion of the opening of the judicial year. 31 January 2020.
- Tyrer proti Velké Británii, stížnost č. 5856/72, rozsudek ze dne 25. dubna 1978.

Fotografie

- [1] Paper pile - April 2011, autor: Sebastien Wiertz, 16. duben 2011, Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Courtroom of the European Court of Human Rights in Strasbourg, autor: Adrian Gryczuk, 8. října 2014, zdroj: Wikipedia, CC BY-SA 3.0 PL, editace: ořez.

Albánie musí změnit systém nařízené povinné léčby duševně nemocných

Eva Kostolanská

Evropský soud pro lidská práva v nedávném rozsudku odškodnil Albánce, který byl z důvodu nařízení povinné léčby svého duševního onemocnění od roku 2008 umístěn ve vězeňských zařízeních.

Nařízená povinná léčba v Albánii

Stěžovatel Arben Strazimiri byl v roce 2008 chycen při pokusu o vraždu. V průběhu řízení však vznikly pochybnosti o jeho trestní odpovědnosti z důvodu duševního onemocnění. To potvrdil znalecký posudek, na jehož základě mu byla nařízena povinná léčba ve zdravotnickém zařízení, nejprve ve věznici Kruja a od roku 2011 ve vězeňské nemocnici v Tiraně. Rozhodnutí o nařízení povinné léčby několikrát přezkoumávaly soudy, ale pokaždé se stejným výsledkem – povinná léčba je nutná a hospitalizace musí nadále pokračovat.

Z důvodu špatných technických podmínek v zařízení a nedostatečné lékařské péče dosahující dle jeho názoru nelidského a ponižujícího zacházení zažádal stěžovatel v roce 2014 o přemístění z vězeňské nemocnice do zdravotnického zařízení spadající pod ministerstvo zdravotnictví. Jeho umístění do vězeňského zařízení bylo v rozporu s albánským právem i se způsobem a podmínkami doporučené léčby Protokolem o léčbě schizofrenie vydaným ministerstvem zdravotnictví. Okresní i odvolací soud však žádost zamítly. Nyní případ stále čeká na projednání u nejvyššího soudu.

Odůvodnění rozhodnutí soudů i státního zastupitelství byla vždy stejná. V Albánii dosud neexistují zařízení, do kterých by mohly být umístěny osoby s duševním onemocněním, kterým byla nařízena povinná léčba. Proto není protiprávní umístit je do zařízení přizpůsobených jejich potřebám, jako například vězeňská nemocnice v Tiraně, ve které i pobýval stěžovatel.

Stížnost proti Albánii ve Štrasburku

Před Evropským soudem pro lidská práva („Soud“) si Strazimiri stěžoval na porušení zákazu mučení

Léčba byla založena na požívání psychotropních léků [1]

a nelidského či ponižujícího zacházení stanoveného v článku 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv („Úmluva“) v souvislosti s článkem 13 Úmluvy (právo na účinné opravné prostředky), protože podmínky detence a léčby nebyly dle jeho názoru přiměřené. Jeho umístění do vězení, přestože soud nařídil léčbu ve zdravotnickém zařízení, bylo podle něj protiprávní a v rozporu také s článkem 5 odst. 1 Úmluvy. Dále namítal, že v rozporu s článkem 5 odst. 4 Úmluvy soud dostatečně rychle nerozhodl o nezákonnosti své detence a neměl jak získat odškodnění za nezákonné zadržení (čl. 5 odst. 5). V poslední řadě si stěžoval dle článku 14 Úmluvy, že byl kvůli svému duševnímu onemocnění diskriminován.

Podmínky péče dosáhly nelidského zacházení

Soud vzal při svém rozhodnutí v úvahu zprávy albánského ombudsmana a Evropského výboru pro prevenci mučení a nelidského zacházení („Výbor CPT“) týkající se situace ve vězeňské nemocnici v Tiraně. Ty uváděly, že objekt již dlouhou dobu chátrá a nefunguje v něm ani centrální topení. Stěžovatel navíc z hlediska zdravotní péče nemá nastaven žádný individuální plán léčby, psychiatrickou péči nevyjímaje. Výbor CPT navíc uvedl, že v této situaci se nachází mnoho dalších psychiatrických pacientů. Soud proto došel k závěru, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

Výbor CPT nadto pravidelně kritizoval umístování duševně nemocných lidí zproštěných trestní odpo-

Tirana, Albánie [2]

vědnosti do institucí vězeňského typu. Albánský ombudsman pak ve svých zprávách uvedl, že se tak činí v rozporu s albánským právem. Přestože bylo v rámci přezkumu stěžovatelových rozhodnutí několikrát řečeno, že jeho rodina nemůže péči obstarat, nikdy nebyla zvažována jiná alternativa, jako například umístění do běžného zdravotnického zařízení. Soud navíc nebyl přesvědčen, že mu ve vězeňské nemocnici zařízení byla poskytnuta adekvátní psychiatrická péče. Léčba spočívala především v užívání psychotropních léků. O dané situaci navíc vypovídá fakt, že pro 84 pacientů byl v nemocnici dostupný pouze jeden psychiatr. Z tohoto důvodu Soud shledal porušení článku 5 odst. 2 Úmluvy.

Dle Soudu ani rychlost řízení na obranu proti umístění stěžovatele do zařízení nesplňovala požadavky, které obsahuje článek 5 odst. 4 Úmluvy. Navíc albánská legislativa nenabízí možnost odškodnění za protiprávní detenci, tudíž stěžovatel nemá dle albánského práva nárok na odškodnění. Soud tedy shledal taktéž porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

Opatření do budoucna

Soud v závěru svého rozhodnutí uvedl, že albánské úřady mají povinnost stěžovateli zajistit individualizovanou terapii a zvážit umístění do zdravotnického zařízení nevězeňského typu.

Zároveň albánským úřadům nařídil přijmout co nejdříve opatření, která by zajistila adekvátní

podmínky k životu a dostatečnou zdravotní péči pro duševně nemocné, kterým je nařízeno odnětí svobody na základě povinné léčby. K tomu může dojít zlepšením podmínek ve stávajících zařízeních nebo založením nových specializovaných zařízení, jejichž cílem by bylo léčit či udržovat duševní zdraví zadržených osob, snižovat jejich nebezpečnost a usnadnit jim opětovné zapojení do společnosti. Součástí individuálního léčebného plánu by dle Soudu měla být jak farmakologická léčba, tak i psychoterapie.

V závěru svého rozhodnutí Soud nařídil Albánii zaplatit žalobci 15 000 EUR jako nemajetkovou újmu a 2 500 za náklady řízení.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. Rozhodnutí ve věci *Strazimiri proti Albánii* ze dne 21. 1. 2020 (<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200452>).

Evropský soud pro lidská práva. Tisková zpráva: Albánské úřady se musí zabývat dlouhodobým problémem nedostatku zdravotnických zařízení pro duševně nemocné, kterým byla soudem uložena povinná léčba ze dne 21. 1. 2020. (<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200452>)

Fotografie

- [1] Psychotropic.jpeg, autor: Gianfranco Puccio, 30. března 2011, zdroj: Flickr, CC BY 2.0, editace: ořez.
- [2] Tirana from South.jpg, autor: Albinfo, září 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0, editace: ořez.
- [3] Handcuffs with black background, autor: Jobs for Felons Hub, 18. června 2016, zdroj: Flickr, CC BY 2.0, editace: ořez.

Ilustrační fotografie [3]

Strana maďarského dvouocasého psa a svoboda projevu

Jana Šulcová

Satirická politická strana nazvaná „Strana maďarského dvouocasého psa“ vyhrála spor s Maďarskem. Ten vznikl kvůli mobilní aplikaci, kterou politická strana začala provozovat před referendem v roce 2016. Maďarská volební komise jí dala pokutu a nařídila zastavit provoz aplikace, protože se obávala volebních podvodů a porušení principu tajnosti hlasování. Podle Evropského soudu pro lidská práva tím ale došlo k porušení práva na svobodu projevu.

Pokuta za zprostředkování fóra pro interakci voličů

Strana maďarského dvouocasého psa (stěžovatelka) je známá tím, že si dělá legraci z maďarské politické elity a vládní politiky. Soudní spor začal v roce 2016, kdy se v Maďarsku konalo referendum, ve kterém hlasující odpovídali na následující otázku: „*Chcete, aby Evropská unie nařizovala povinné přemísťování osob bez maďarského občanství do Maďarska bez souhlasu maďarského parlamentu?*“. Před referendem několik opozičních stran včetně stěžovatelky vyzvalo občany, aby hlasovali s neplatnými hlasovacími lístky na protest proti pořádání referenda. Hlavním důvodem bylo, že referendum v podstatě představovalo zneužití demokratické právní instituce. V této situaci představovalo neplatné hlasování aktivní způsob, jakým mohl volič vyslat jasný signál, že odsuzuje nedostatečnou legitimitu referenda.

Stěžovatelka poskytla voličům i mobilní aplikaci, kde mohli anonymně sdílet fotografie svých hlasovacích lístků. Kromě toho mohli přidávat i komentáře s důvody, proč hlasují se znehodnocenými lístky nebo nahrát fotky činnosti, kterou vykonávají místo toho, aby šli hlasovat.

Průběh vnitrostátního řízení

Několik dní před začátkem referenda kvůli tomu podala soukromá osoba stížnost k Národní volební komisi Maďarska. Ta dospěla k závěru, že aplikace byla schopna zdiskreditovat práci volebních orgánů

Gergely Kovács, zakladatel a předseda Strany maďarského dvouocasého psa [1]

v očích veřejnosti a rozhodla, že aplikace porušuje zásady tajnosti hlasování a řádného výkonu volebních práv. Komise proto nařídila politické straně, aby provoz aplikace zastavila.

Strana maďarského dvouocasého psa poté požádala o přezkum rozhodnutí u maďarského Nejvyššího soudu, rozhodnutí volební komise proto nenabýlo účinnosti do dne referenda. Nejvyšší soud potvrdil rozhodnutí Komise ohledně porušení zásady řádného výkonu volebních práv. Odepření prostředku ke sdílení fotografií a zákaz zveřejňování příspěvků neporušuje podle Nejvyššího soudu svobodu projevu voličů, protože mohli svobodně vyjadřovat své názory hlasováním ve volbách a komunikovat s ostatními o tom, jak hlasovali. Nejvyšší soud nicméně přehodnotil část rozhodnutí Komise o porušení zásady tajnosti hlasování a diskreditaci práce volebních orgánů.

Stejná soukromá osoba podala Komisi novou stížnost, protože politická strana znovu zprovoznila aplikaci v den referenda. Komise zopakovala svá předchozí zjištění a dodala, že aplikace mohla ovlivnit voliče, protože je vyzývala k odevzdání neplatného volebního lístku, a proto šlo o nezákonnou kampaň. Politická strana dostala pokutu ve výši přibližně 27 000 EUR. Nejvyšší soud následně částečně potvrdil rozhodnutí Komise, zároveň ale snížil pokutu na 330 EUR. Politická strana se poté neúspěšně bránila stížností u Ústavního soudu.

Řádný chod voleb vs. právo poskytovat informace

Politická strana následně předložila svůj případ Evropskému soudu pro lidská práva („Soud“). Namítala, že uložení pokuty za provozování mobilní aplikace porušilo její právo na svobodu projevu dle článku 10 Evropské úmluvy o lidských právech („Úmluva“).

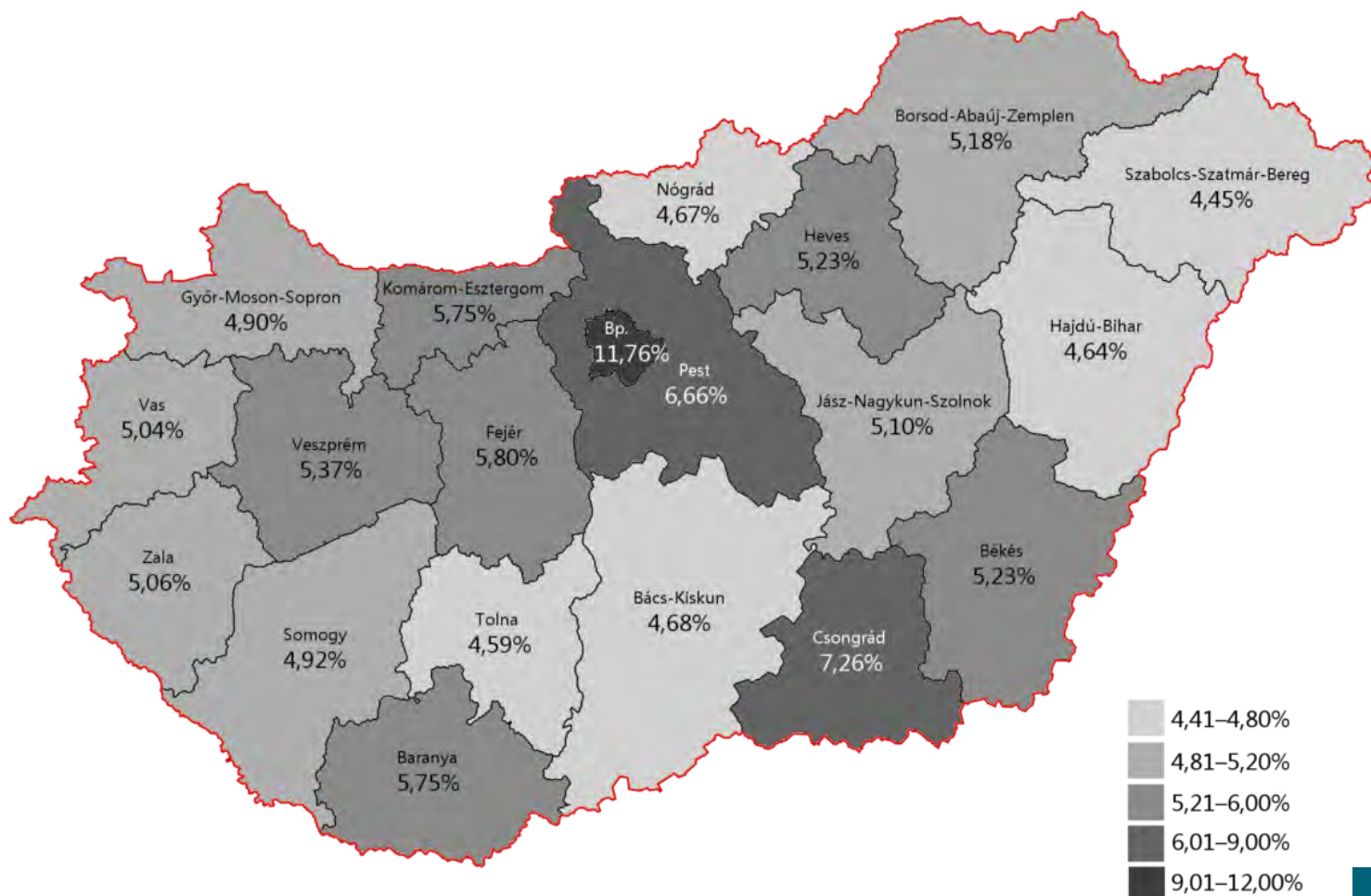
Velký senát Soudu na úvod poznamenal, že článek 10 se nevztahuje pouze na obsah informací, ale také

na prostředky rozšiřování nebo přijímání informací, protože jakékoli omezení nezbytně zasahuje do práva na přijímání a předávání informací. Svoboda projevu tak zahrnuje i zveřejňování fotografií, jakkoliv právě toto bylo vnitrostátními soudy politické straně vytýkáno s tvrzením, že pod článek 10 Úmluvy nespadá.

Zdůvodnění Maďarska bylo ale podle Soudu nedostatečné: vláda neuvedla žádná další porušení práv, která by mohla vzejít z používání aplikace. Kromě toho neprokázala, že by aplikace způsobila při referendu problémy, které by vyžadovaly zastavit provoz aplikace. Argumentovala tím, že účelem pokuty bylo zajistit řádný průběh hlasování a řádné použití hlasovacích lístků. Podle maďarského vnitrostátního práva je nezákonné používat hlasovací lístek pro jakýkoli jiný účel než pro hlasování. Vláda ale nedokázala přesvědčivě prokázat žádnou souvislost mezi tímto vnitrostátním právem a legitimním cílem, který by toto opatření mělo sledovat.

Soud posuzoval, zda byl zákon předvídatelný do té míry, která by vylučovala jakoukoli svévolnost při jeho uplatňování. V této situaci by jakékoli omezení

Množství neplatných lístků v referendu podle jednotlivých žup [2]

Budova Evropského soudu pro lidská práva [3]

svobody projevu na základě nedostatečně předvídatelných předpisů by mohlo poškodit otevřenou politickou debatu, legitimitu hlasovacího procesu a v konečném důsledku ohrozit důvěru občanů v integritu demokratických institucí.

Soud se dále zabýval otázkou, zda politická strana věděla, že svým jednáním porušuje volební zákon. Jde zjevně o první případ, ve kterém vnitrostátní orgány uplatnily zákon o výkonu práv v souladu se svým účelem v případě používání mobilní aplikace pro anonymní zveřejňování hlasovacích lístků. Tento zákon je problematický, protože přesně nedefinuje, co představuje jeho porušení. Pokud jde o omezení svobody projevu politické strany v souvislosti s volbami nebo referendem, Soudní dvůr zastával názor, že nejistota ohledně možných účinků napadených vnitrostátních předpisů překročila to, co bylo přijatelné podle článku 10 odst. 2 Úmluvy.

Soud shledal, že opatření nesledovalo žádný z legitimních cílů, a proto došlo k porušení práva

na svobodu projevu stěžovatelky podle článku 10 Úmluvy.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. Rozhodnutí ve věci Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku ze dne 20. 1. 2020 (<http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-200657>).

Magyar Kétfarkú Kutya Párt v. Hungary, Global Freedom of Expression, Columbia University (<https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/magyar-ketfarku-kutya-part-v-hungary/>).

Referendum o kvótách na migranty se v Maďarsku uskuteční 2. října, 5.7.2019, Novinky.cz (<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/referendum-o-kvotach-na-migranty-se-v-madar-sku-uskutecni-2-rijna-40001188>).

Fotografie

[1] Kovács Gergely 2017-ben (cropped), autor: Gámán Zsuzsa, 20. května 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0. editace: ořez.

[2] Referendum in Hungary 2016 - invalid ballots, autor: Rlevente, 17. října 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[3] Budova Evropského soudu pro lidská práva, autor: Jana Šulcová, zdroj: vlastní, editace: ořez.

Strukturální problém francouzského vězeňství aneb rozpadající se dědictví koloniálního systému

Jakub Drahorád

Evropský soud pro lidská práva sloučil dohromady 32 stížností od stěžovatelů různých národností, aby se vyjádřil k podmínkám panujícím ve francouzských věznicích. Shledal, že situace vládou v zařízeních napříč celou Francií a neschopnost tamního vězeňského systému ji jakkoliv účinně řešit představují strukturální porušování článku 3 a článku 13 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Soud se zabýval podmínkami panujícími v šesti různých věznicích rozestých po celém světě (na ostrovech Martinik a Guadeloupe, ve Francouzské Polynésii, ale i na předměstí Paříže a dalších místech pevninské Francie), které dle názoru stěžovatelů nesplňovaly požadavky kladené článkem 3 Úmluvy na vhodnost podmínek k životu.

Přeplněnost věznic dosahovala ve sledovaném období až 215 % v odděleních pro krátkodobé zadržení a 125 % ve zbytku zařízení. Vězni tudíž neměli k dispozici osobní prostor alespoň 3 metry čtvereční, jak vyžadovala předešlá judikatura Soudu. Stěžovatelé rovněž namítali rozpor s Úmluvou z důvodu plesnivých a rozpadajících se zdí věznic, přítomnosti velkého množství švábů, myší, krys a mravenců či naprostého nedostatku světla a čerstvého vzduchu.

Všichni stěžovatelé tvrdili, že čas, kdy nemohli opustit zamčenou celu, zabral mezi 15 a 22 hodinami z každého dne. Vězeňská služba jim navíc měla otevírat poštu, kontrolovat je nahé po každé návštěvě ve věznici a nebyla schopná zajistit základní hygienické podmínky či zdravotní péči. V jedné z věznic byly toalety odděleny pouze záclonou od jídelního stolu, v jiné se nacházely 80 cm od postele jednoho ze stěžovatelů. Staří vězni, kteří vyžadovali neustálou asistenci a zdravotní péči, byli vězeňskou službou ponecháváni bez povšimnutí a starali se o ně jejich mladší spoluvězni. Většina stěžovatelů rovněž namítala všudypřítomnou atmosféru napětí a násilí, která zhoršovala jejich psychický stav.

Rozpadající se zdi ve věznici [1]

Uznání špatné situace nepředstavuje dostatečnou nápravu

Na obranu proti všem výše uvedeným podmínkám měli stěžovatelé k dispozici zejména dva procesní prostředky, a to „naléhavou stížnost na ochranu základních svobod“ a „naléhavou stížnost pro zajištění adekvátní nápravy“.[1] Ty bylo možné individuálně směřovat ke správnému soudci, který se jimi přednostně a, jak uznal Soud, dostatečně urychleně zabýval. U většiny stěžovatelů rovněž uznal, že si nevymýšlí a že podmínky jejich přežívání opravdu nejsou v souladu s důstojným životem.

Podle stěžovatelů však rozhodnutí správního soudu uznávající nevhodnost podmínek, v nichž byli nuceni přežívat, samo o sobě nepředstavuje dostatečnou nápravu situace. Soudci totiž měli velmi malé a zcela nedostačující pravomoce pro změnu situace. Ani jejich užití navíc většinou nepřineslo zamýšlený efekt.

Řešení problému by stálo peníze, takže ho řešit nebudeme

Soudce ve vnitrostátním systému totiž nemohl zásadně změnit fungování systému, který přeplněné

Věznice Fresnes na okraji Paříže [2]

věznice zásoboval stále novými vězni, jejichž přijetí ředitelé věznic nemohli odmítnout. Převrta velkého množství vězňů do jiné věznice nebyla reálná z důvodu odlehlosti jednotlivých ostrovů či zkrátka kvůli tomu, že jiné věznice na tom nebyly lépe a vězně tak nebylo kam přesouvat. Ze stejného důvodu nebyla možná ani rekonstrukce věznic. Ředitelé věznic si tedy obvykle vystačili s tvrzením, že náprava situace nařízená soudem by byla „příliš drahá“ či „příliš organizačně náročná“, aby mohli nařízení soudu úspěšně ignorovat.

Vězni tedy neměli přístup k žádnému účinnému prostředku nápravy své bezútěšné situace, protože jediné procesně dostupné prostředky měly v realitě zcela minimální efekt, pokud vůbec nějaký.

Soud tak jednomyslně uznal, že Francie porušila jak právo stěžovatelů nebýt podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu zaručené článkem 3, tak právo na účinné opravné prostředky zaručené

článkem 13 Úmluvy. Článek 3 byl přitom dle názoru Soudu porušen zejména tím, že osobní prostor vězňů se mnohdy nerovnal ani třem metrům čtverečním.

Poznámky

[1] Z anglického „urgent applications to protect a fundamental freedom“ a „urgent applications for appropriate measures“, v českém autorově překladu se nejedná o oficiální termíny.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. Judgment J.M.B. and Others v. France - prison overcrowding and inhuman and degrading conditions of detention. 30. ledna 2020. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6624855-8792764>.

Evropský soud pro lidská práva. J.M.B. and Others v. France - Legal Summary. 30. ledna 2020 Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6624855-8792764>.

Fotografie

[1] TN State Prison 20 HDR. Autor: Exothermic, 25. 12. 2007, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0., editace: ořez.

[2] Fresnes Prison 12. Autor: Lionel Allorge, 17. dubna 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, editace: ořez..

SLEDUJTE AKCE CENTRA A DALŠÍCH INSTITUCÍ

Naše aktivity naleznete zde.

Sekce „Chystá se“ přibližuje, co plánují jiné instituce. Zobrazte ji zde.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Nela Černota

Negativní důsledky klimatických změn mohou být důvodem pro udělení azylu

Michaela Stenzelová

Dle Výboru OSN pro lidská práva budou členské státy povinny udělit azyl osobám, jejichž práva jsou bezprostředně ohrožena v důsledku klimatických změn. Přelomové stanovisko se může dle odborníků stát precedencí, jenž v budoucnu umožní získat azyl milionům klimatických uprchlíků.

V dlouho očekávaném rozhodnutí se Výbor OSN pro lidská práva [1] vůbec poprvé zabýval stížností jednotlivce usilujícího o poskytnutí ochrany před dopady klimatických změn. Stalo se tak poté, co se na Výbor obrátil Ioane Teitiota – obyvatel Tarawy představující jeden z 33 ostrovů republiky Kiribati nacházející se v západní části Tichého oceánu.

Existenci tohoto ostrovního státu ležícího pouhé dva metry nad mořem již několik let ohrožuje stoupající hladina moře, za níž stojí změny klimatu. Následky globálního oteplování narušují každodenní život místních, které trápí nedostatek pitné vody i obyvatelné půdy. Neobyvatelnost přilehlých ostrovů v posledních letech způsobila rapidní nárůst počtu obyvatel Tarawy. Zatímco v roce 1947 bylo na ostrově evidováno 1641 obyvatel, v roce 2010 dosahoval jejich počet 50 tisíc. Příliv osob spolu s nedostatkem obyvatelné půdy vyústil v bytovou krizi a spory o pozemky, které se v některých případech neobešly bez obětí na životech.

Neúspěšná žádost Ioana Teitioty

Ioane Teitiota se proto v roce 2002 v obavách o život své rodiny rozhodl Kiribati opustit a spolu se svou manželkou se přestěhoval na Nový Zéland. Po vypršení platnosti pracovních víz následně požádali tamní úřady o přiznání statusu uprchlíka či chráněné osoby, jenž by jim umožnil získat azyl a v zemi zůstat. Úředníci však neshledali důvody pro udělení azylu a žádost odmítli. Postupovali přitom

Účastníci pochodu za boj proti změnám klimatu [1]

dle novozélandského zákona o přistěhovalectví, jenž umožňuje přiznat status uprchlíka v případech, kdy lze žadatele označit za uprchlíka ve smyslu Úmluvy o právním postavení uprchlíků.

Status chráněné osoby pak na základě téhož zákona náleží tomu, kdo by byl deportací vystaven riziku svévolného zblavení života či vystaven krutému zacházení dle Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (Pakt). Zákon umožňuje tento status přiznat také, pokud existují závažné důvody se domnívat, že by dotčená osoba mohla být v případě deportace vystavena mučení, a to dle Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Zamítnuta byla rovněž následně podaná odvolání, kterým postupně nevyhověl ani imigrační tribunál ani odvolací soud. Dle rozhodnutí imigračního tribunálu nenasvědčovalo nic tomu, že by rodině Ioana Teitioty hrozilo po návratu riziko pronásledování či porušení práva na život dle článku 6 Paktu. Stejně tak nebylo shledáno, že by rodina byla

nucena čelit mučení či krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení dle článku 7 Paktu. Soud poukázal také na chybějící důkazy, které by prokazovaly absenci přístupu k pitné vodě na Kiribati či nemožnost pěstovat potraviny.

Poslední naději rodině Ioana Teitioty vzal nakonec i novozélandský Nejvyšší soud, který se ztotožnil s rozhodnutími soudů nižších instancí. V roce 2015 byl proto pan Teitiota deportován zpět do Kiribati a posléze také jeho rodina.

Stanovisko Výboru pro lidská práva

Ioane Teitiota se po nuceném návratu obrátil na Výbor OSN pro lidská práva, ve své stížnosti opětovně namítal porušení čl. 6 Paktu zakotvujícího právo na život a jeho ochranu. Uvedl také, že po návratu na Kiribati sužují jeho rodinu zdravotní problémy způsobené nedostatkem pitné vody, které u jednoho z jeho dětí vyústily v otravu krve. Stěžovatel se také odkázal na pátou hodnotící zprávu Mezivládního panelu pro změnu klimatu, dle jejíž prognózy bude Kiribati v případě nárůstu teplot a zvýšení mořské hladiny čelit existenčním problémům.

Výbor dal sice stěžovateli za pravdu, když uznal, že případný nárůst teploty může učinit území

státu Kiribati v horizontu 10-15 let neobyvatelné. Dle jeho přesvědčení však může tamní vláda tento čas využít k přijetí klimatických opatření pro zajištění ochrany svého obyvatelstva či jeho přesídlení. Výbor se nakonec v projednávaném případě vyslovil ve prospěch Nového Zélandu a vyloučil, že by země jednala v rozporu se svými mezinárodními závazky.

Podle stanoviska Výboru nebyli stěžovatel ani jeho rodina po deportaci vystaveni riziku bezprostředního ohrožení života a nebylo tak porušeno jejich právo na život dle čl. 6 Paktu. Poukázal také na to, že rozhodnutí novozélandských soudů předcházelo pečlivé vyhodnocení stěžovatelových tvrzení. Kromě toho byla zohledněna také doposud přijatá opatření ze strany Kiribati pro eliminaci hrožících škod a snížení zranitelnosti jeho občanů.

Výbor však zároveň uvedl, že v budoucnu může být situace odlišná. Dle stanoviska si současná situace žádá vynaložení značného vnitrostátního a mezinárodního úsilí. V opačném případě hrozí, že důsledky změn klimatu v přijímajících státech vystaví jednotlivce porušování jejich práv podle článků 6 či 7 Paktu. V takovém případě by smluvní státy byly povinny poskytnout ochranu lidem, jejichž základní lidská práva by byla ohrožena v důsledku klimatických změn. Ti by měli přitom dle stanoviska získat azyl ještě před výskytem bezprostředního

Tichomořský stát Kiribati [2]

Častější výskyt požárů jako následek klimatických změn [3]

nebezpečí. Se závěrem Výboru se neztotožnili dva z jeho 18 členů. Ve svých odlišných stanoviskách naopak označili životní podmínky v Kiribati za dostatečně závažné pro úspěšné získání azylu.

Naděje pro miliony osob

Přestože rozhodnutí Výboru nejsou právně vymahatelná, představují stěžejní výkladová vodítka Paktu a nepřímo i jiných lidskoprávních úmluv. Dle Kate Schuetzueové, expertky lidskoprávní organizace Amnesty International specializující se na pacifickou oblast, vytváří rozhodnutí Výboru globální precedens.

Pravděpodobnost scénáře předestřeného Výborem pro lidská práva potvrdil také Vysoký komisař OSN pro uprchlíky Filippo Grandi. Dle zástupce OSN je potřeba, aby se mezinárodní společenství připravilo na miliony jedinců, kteří budou vlivem klimatických změn nuceni opustit své domovy. Hlavními důvody budou očekávaný vzestup hladiny moří, úbytek obyvatelné půdy a častější výskyt přírodních katastrof. Na nový fenomén upozornila v roce 2018 ve své zprávě i Světová banka, dle jejíchž odhadů se může klimatickými uprchlíky stát až 143 milionů obyvatel jižní Asie, subsaharské Afriky a Latinské Ameriky.

Stanovisko Výboru se tak i přes neúspěch Ioana Teitioty stalo nadějí nejen pro obyvatele tichomořských ostrovů potýkajících se s totožnými problémy jako Kiribati, ale také pro miliony dalších osob, jejichž země vedou neúspěšný boj s klimatickými změnami.

Poznámky

- [1] Výbor OSN pro lidská práva představuje skupinu nezávislých expertů hodnotící implementaci Mezinárodního paktu o občanských a politických právech ze strany 173 smluvních stran této mezinárodní smlouvy. Tyto státy jsou povinny Výboru pravidelně předkládat periodické zprávy dokládající plnění závazků vyplývajících z Paktu a 116 z nich umožnily Výboru přijímat rovněž individuální stížnosti.

Zdroje

- Aljazeera (2020, 21. leden). Davos: World needs to prepare for 'millions' of climate refugees. <https://www.aljazeera.com/ajimpact/davos-world-prepare-millions-climate-refugees-200121175217520.html>
- Amnesty International (2020, 20. leden). UN landmark case for people displaced by climate change. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/un-landmark-case-for-people-displaced-by-climate-change/>
- BBC NEWS (2020, 20. leden). People urgently fleeing climate crisis cannot be sent home, UN rules. <https://www.bbc.com/news/world-asia-51179931>
- Human Rights Committee (2020, 7. leden). Views adopted by the Committee under article 5 (4) of the Optional Protocol, concerning communication No. 2728/2016. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2f127%2fD%2f2728%2f2016&Lang=en
- UN News (2020, 21. leden). UN human rights ruling could boost climate change asylum claims. <https://news.un.org/en/story/2020/01/1055671>

Fotografie

- [1] Climate March 21/09/14 - 11, autor: Garry Knight, 21. září 2014, zdroj: Flickr, CC0 1.0, editace: ořez.
- [2] Island Nation of Kiribati Affected by Climate Change, autor: United Nations Photo/Eskinder Debebe, 5. září 2011, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0, editace: ořez.
- [3] Forest fire, autor: Geralt, 27. listopadu 2018, zdroj: Pixabay, CC0, editace: ořez.

Femicida v Latinské Americe a Karibiku: alarmující situace násilí na ženách

Tereza Ciupková

V únoru proběhly v několika mexických městech rozsáhlé protesty proti násilí na ženách jako reakce na extrémní počty zavražděných žen a dívek. Mexiko však netvoří v Latinské Americe a Karibiku výjimku, a přes rostoucí povědomí o problému počet případů v posledních letech vzrostl. Jaký charakter má fenomén femicid v regionu a co stojí za mimořádně vysokým počtem jeho obětí?

Extrémní forma násilí na ženě, tedy její zabití mužem z důvodu nenávisti, pohrdání či pocitu nadřazenosti, není v historii novým trendem. Jako globální problém porušování lidských práv se ale v mezinárodněprávním prostředí zformulovala až v 70. letech s označením femicida. V roce 2012 byla na půdě OSN přijata Vídeňská deklarace o femicidě (Deklarace), která mimo jiné zformulovala obecnou definici tohoto činu.

Podle Deklarace se femicidou rozumí zejména zabití ženy jejím současným či bývalým partnerem (tzv. intimní femicida), usmrcení ženy ve jménu „cti“, zabití ženy či dívky pro její sexuální orientaci a genderovou identitu, či jiné zabití ženy v souvislosti s organizovaným zločinem a činností ozbrojených gangů. Obecně je charakteristickým znakem femicidy brutalita před i během samotného usmrcení ženy, v případě intimních femicid se pak často jedná o dovršení dlouhotrvajícího násilí vůči oběti.

Od femicidy je však nutno rozlišovat zabití či vraždu ženy, jež není genderově motivována, tedy případy, kdy pohlaví oběti nehraje při spáchání zločinu roli. Tím může být například přepadení banky, při němž zemře žena, která měla v daný den službu či bombardování města, při němž přijdou o život civilisté včetně žen.

V 90. letech od pojmu femicidy odlišila mexická aktivistka Marcela Lagarde pojem feminicida. Ten zahrnuje také částečnou vinu státu na páchání tohoto typu násilí. Především jde o nečinnost státu při stíhání pachatelů femicidy, nedostatečnou prevenci, ale také dlouhodobou politiku nerovnoprávnosti pohlaví.

Růžový kříž jako symbol boje proti femicidám [1]

Situace v Latinské Americe a Karibiku

Region Latinské Ameriky a Karibiku se dlouhodobě potýká s vysokým výskytem páchání násilí na ženách. Nachází se v něm 15 z 25 zemí s nejvyšším počtem femicid na světě, z nichž nejnebezpečnějšími jsou z hlediska genderového násilí El Salvador, Honduras, Guatemala a Mexiko. Celkově zemřelo v regionu Latinské Ameriky a Karibiku v roce 2018 jako oběť femicidy každý den v průměru 12 žen.

Reálná čísla zavražděných však mohou být v porovnání s uvedenými čísly ještě vyšší, a to z důvodu odlišné legislativy v jednotlivých zemích. Napříč kontinentem většina zemí zařadila femicidu jako samostatný zločin do svých trestních zákonů, několik zemí, např. Kolumbie nebo Nikaragua, za něj však považují pouze intimní femicidu a ostatní formy tak zůstávají mimo statistiky.

Příčiny femicid

Femicidy spáchané v Latinské Americe a Karibiku mají několik společných rysů. K jejich nejvyšší koncentraci dochází v oblastech s rozšířeným výskytem násilných gangů, drogových kartelů a chudoby, ve kterých je obecně narušena funkčnost policejní ochrany společnosti.

Nízká míra vyšetření případů a potrestání jejich pachatelů pak je jednou z hlavních příčin vysokého výskytu femicid v regionu. Čísla ukazující na potírání femicid v regionu jsou alarmující. Například v Guatemale bylo v roce 2019 zahájeno stíhání pouze asi 30 % případů, zbytek zůstává pro pachatele bez následků.

Extrému v nestíhání agresorů dosáhlo mexické město Ciudad Juárez, které se nechvalně proslavilo právě pandemickým rozšířením násilí proti ženám. V roce 2001 rozhodl Interamerický soud pro lidská práva o vině Mexika za nestíhání těchto zločinů a nedostatečnou ochranu lidských práv. Přes toto rozhodnutí je nicméně Ciudad Juárez i po téměř dvaceti letech stále jednou z nejméně bezpečných oblastí pro ženy v latinskoamerickém regionu a počet stíhaných případů femicid nepřevyšuje 5 procent.

Podle organizace OSN UN Women je silným faktorem, který podněcuje vysoký podíl femicid i v prostředí s nižší mírou kriminality, také patriarchální kultura a dlouhodobě nevyrovnané postavení žen a mužů typická v latinskoamerických státech. Příkladem je vysoký rozdíl ve mzdách mužů a žen, který v regionu dosahuje podle Světové organizace práce v průměru 17 %, přičemž zaměstnanost žen tvoří 50 %, tedy o 25 % méně než u mužů. Výrazně nižší je také podíl žen se vyskytuje na vedoucích pracovních pozicích či veřejných funkcích, zatímco podíl mužů na domácích pracích zůstává v regionu minimální.

V oblasti pracovního prostředí je v latinskoamerickém regionu rozšířeno otevírání velkovýrobních fabrik v zemích s levnější pracovní silou. Tyto fab-

Oblast Latinské Ameriky a Karibiku [2]

Logo UN Women [3]

riky pak zaměstnávají převážně ženy jako nekvalifikovanou pracovní sílu, které jsou tak často nuceny pracovat v nedůstojných pracovních podmínkách, a stávají se také terčem sexuálního obtěžování na pracovišti.

Nerovné podmínky, ale i obecně machistická kultura, tedy postoje mužské nadřazenosti nad ženou, se v regionu silně promítá i do života mimo pracovní prostředí. Zhruba třetina žen v regionu se podle statistik během svého života setkala s fyzickým či sexuálním násilím. V souvislosti s femicidami navíc často dochází k přenosu viny z pachatele na oběť, kdy je ženám kladena vina za provokaci agresora např. svým výzývavým chováním či promiskuitním životem.

Programy proti násilí na ženách

Právě neefektivita boje proti násilí na ženách vyvolala iniciativu Hospodářské komise pro Latinskou Ameriku a Karibik (CEPAL), která podporuje systém národních registrů femicid v Latinské Americe (Registro de Femicidios en América Latina). Systém registrů má přispět k efektivnímu sběru informací týkajících se páchání femicid, včetně sestavení profilů útočníků, charakteru obětí a míst činu, a přispět tak k boji proti tomuto druhu násilí a efektivnímu stíhání pachatelů.

Iniciativou, která vzešla ze spolupráce OSN a Evropské unie, je pak projekt Spotlight, který si klade za cíl vymýtit všechny formy násilí na ženách do roku 2030. Na boj proti femicidám v Latinské

Protestující ženy [4]

Americe je vyčleněna investice 50 milionů eur, která má sloužit zejména pro preventivní programy a neformální vzdělávání, zasazování se o politiku proti násilí na ženách na vládní úrovni nebo technickou pomoc při budování center pro oběti a potenciální oběti.

Investice do programu Spotlight je zatím nejvyšším individuálním příspěvkem, který byl použit na boj proti femicidám. Podle jeho zakladatelů je ale pouze počátečním prostředkem na dlouhé cestě k dosažení jeho cíle, tedy úplného odstranění násilí na ženách.

Zdroje

Al Jazeera news (2020, 13. únor). *Ingrid Escamilla murder: Mexican social media users express shock*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2020/02/ingrid-escamilla-murder-mexican-social-media-users-express-shock-200213062641392.html>.

Deus, Alicia a Gonzalez, Diana (2018). *Análisis de legislación sobre femicidio/feminicidio en américa latina y el caribe e insumos para una ley modelo*. UN Women. <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20americas/documentos/publicaciones/2019/05/final%20esp%20analysis%20de%20leyes%20de%20femicidio%20en%20amrica%20latina%20y%20el%20caribe-compressed.pdf?la=es&vs=3056>.

Deutsche Welle (2019, 29. červen). *OEA: América Latina es incapaz de ganar "guerra no declarada" contra las mujeres*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/es/oea-am%C3%A9rica-latina-es-incapaz-de-ganar-guerra-no-declarada-contra-las-mujeres/a-49795111>.

Encarnación López, Maria (2018, 15. únor). *Femicide in Ciudad Juárez is enabled by the regulation of gender, justice, and production in Mexico*. LSE. <https://blogs.lse.ac.uk/latamcaribbean/2018/02/15/femicide-in-ciudad-juarez-is-enabled-by-the-regulation-of-gender-justice-and-production-in-mexico/>.

Noticias ONU (2019, 25. září). *Más de 3500 mujeres fueron asesinadas por razones de género en 25 países de América Latina en 2018*. <https://news.un.org/es/story/2019/11/1465831>.

Saccomano, Celeste (2017). *El feminicidio en América Latina: ¿vacío legal o déficit del Estado de derecho?* Revista CIDOB d'Afers Internacionals. https://www.academia.edu/40381082/El_feminicidio_en_Am%C3%A9rica_Latina_vac%C3%ADo_legal_o_d%C3%A9ficit_del_Estado_de_derecho.

Fotografie

[1] CRUCES ROSAS, autor: Agencia de Noticias ANDES, 29. ledna 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0, editace: ořez.

[2] Latin America (orthographic projection), autor: Heraldry, 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

[3] UN Women logo, autor: OSN, 12. července 2019, zdroj: Wikipedia, Public domain.

[4] Ni puta ni loca, autor: Chepetite, 8. března 2011, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0, editace: ořez.

Za lidská práva v Kambodži bojují už i lídři textilního průmyslu

Andrea Štátsková

Když letos v lednu kambodžský Senát schválil změny zákona o odborových organizacích, ozval se nesouhlas nejen od mezinárodních organizací zabývajících se ochranou lidských práv, ale i od firem jako Adidas a Puma. Požadují dodržování mezinárodních standardů ochrany pracovníků, opírajíce se o svou silnou ekonomickou roli zejména v oděvním průmyslu.

Kambodžské království je zemí, ve které realizuje výrobu svých produktů mnoho firem mezinárodního významu. Objem exportovaného zboží zde daleko převyšuje import a tvoří zhruba 40 % kambodžského HDP. Na produkci výrobků určených k vývozu do celého světa se zde podílí na 700 tisíc zaměstnanců, jejichž pracovním podmínkám již řadu let věnují pozornost mezinárodní pracovní organizace.

Příkladem výrazné organizace angažující se v ochraně lidských práv a pracovních podmínek zaměstnanců v Kambodži je Centrum pro spojenectví v pracovních a lidských právech (Center for the Alliance of Labor and Human Rights, dále CENTRAL). CENTRAL rozšiřuje povědomí o právní ochraně pracovníků zejména v oděvním průmyslu, kde je situace nejvíce kritická. Hlavními problémy jsou velmi nízké mzdy (tzv. poverty wage), nucená práce a diskriminace těhotných žen a zaměstnanců angažujících se v odborových organizacích – tedy těch skupin osob, kterým pracovní právo jinak často poskytuje naopak zvýšenou ochranu. CENTRAL podporuje sdružování zaměstnanců do odborů (v současnosti je odborově organizováno jen cca 40 % všech zaměstnanců v zemi) a poskytuje informace a školení jednotlivcům i nezávislým organizacím.

V prosinci loňského roku začal kambodžský Senát projednávat novelu zákona o odborových organizacích a svazech, jenž byl vyhlášen v květnu 2016. Ke schválení novely došlo letos v lednu. Ukázalo se však, že řada přijatých změn i některá původní ustanovení zákona nesplňují standardy mezinárodní pracovněprávní ochrany. Navíc se jako sporný uká-

Zaměstnankyně textilní továrny [1]

zal i proces přijetí novely. Ačkoliv mělo být jednání o novele tripartitní [1], počet pozvaných zástupců vlády a zaměstnavatelů značně převyšoval počet pozvaných zástupců zaměstnanců.

Otevřený dopis podepsaly desítky organizací

Mezinárodní federace pro lidská práva, Amnesty International a dalších 34 lidskoprávních organizací podepsalo otevřený dopis adresovaný kambodžskému předsedovi vlády Hun Senovi, v němž požadují změnu konkrétních ustanovení zmiňovaného zákona. Nezůstalo však jen u nich – podobný otevřený dopis obdržel premiér také od 23 mezinárodních korporací. Společnosti Adidas, Esprit, Puma a další shrnuly své požadavky, jejichž relevanci podpořily svým ekonomickým vlivem, do čtyř hlavních bodů.

Za prvé je nutná novelizace zmiňovaného zákona o odborových organizacích a svazech tak, aby jeho ustanovení naplňovala mezinárodní standardy. Jako příklad ustanovení, které je s nimi jednoznačně v rozporu, lze uvést článek 12. Ten vznik odborové organizace podmiňuje předchozím schválením státním aparátem, což je v rozporu s čl. 2 Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 87. Proces kont-

roly a schvalování registrace odborové organizace navíc není transparentní. Příkladným problémem je pak článek 54, který zaručuje právo kolektivního vyjednávání a účasti na řešení kolektivních sporů jen některým odborovým organizacím, ačkoli by obě dotčená práva měla být zaručena všem odborovým organizacím bez rozdílu.

Druhým zásadním požadavkem obsaženým v otevřeném dopise je zrušení zákona o sdružování a nevládních organizacích. Třetí požadavek se týká zrušení všech výjimečných trestních postihů uvalovaných na vedoucí odborových organizací. Poslední cíl zní: respektovat a rozvíjet důležitou roli Arbitrážní komise, což zahrnuje zejména zpřístupnění tohoto orgánu všem odborovým organizacím bez rozdílu. Na vyjednávání o změnách se navíc chce přímo podílet Vysoký komisař OSN pro lidská práva i zástupci Mezinárodní organizace práce.

Kambodžské ministerstvo vnitra požadavky na změny zákona o odborových organizacích a svazech odmítlo. Ve svém prohlášení uvedlo, že schválení zákona předcházela řada jednání a konzultací s relevantními zástupci všech dotčených stran. Přesto podotklo, že chce pokračovat v diskuzích, aby v budoucnu bylo dosaženo shody ohledně možné změny některých článků. Tajemník ministerstva Bun Hun, který na změny zákonů dohlíží, se k věci odmítl vyjádřit.

Kambodžský premiér Hun Sen [2]

Budova vlády v hlavním městě Phnom Penh [3]

Pomoci chce i Evropská unie

Vývoj událostí sleduje i Evropská unie, kam v současnosti putuje téměř polovina všech výrobků zhotovených v Kambodži. Protože má Kambodža dle měřítek mezinárodního ekonomického práva status nejméně rozvinuté země, podléhá její obchodní vztahy s EU zvýhodněnému režimu nazývanému Vše kromě zbraní (EBA). EBA garantuje rozvíjejícím se zemím dovoz výrobků jak bez cel a daní, tak bez množství omezení. Výjimkou jsou, jak název napovídá, zbraně a náboje.

Už začátkem loňského roku pohrozila EU kambodžské vládě zrušením výhod, které z EBA vyplývají, a to nejen v reakci na pracovní právní situaci, ale celkovou politickou situaci v zemi. Evropská komise ve své zprávě upozornila na fakt, že ve volbách v roce 2018 opět uspěl Hun Sen, který je v čele země už od roku 1985. Komise kritizovala zejména zjevné potlačování opozice (před posledními volbami zakázal Hun Sen hlavní opoziční stranu) a znemožňování činnosti nevládních organizací a svobodných médií.

Budou sankce účinné?

Komise odeslala zprávu s žádostí o vysvětlení kambodžské vládě v prosinci. Hun Sen mezitím uvedl, že se sankcí ze strany EU neobává. „Po Brexitu bude britská ekonomika stále v pořádku, a dokonce bude schopná uskutečnit ještě více objednávek z Kambodže,“ uvedl. Zástupci Evropské obchodní

Sídlo Evropské komise [4]

komory v Kambodži ovšem upozorňují na rizika, která by rozhodnutí o zrušení režimu EBA vůči Kambodži přinesla, a to zejména ohrožení evropských investic i veškerých aktivit v oblasti rozvoje, neboť ten je primárním účelem zřízení režimu EBA.

V únoru 2019 Evropská komise oficiálně zahájila proces, který má trvat celkem osmnáct měsíců a sestávat ze tří kroků – šest měsíců bude poskytnut na monitorování situace a prohloubení dialogu s vládními autoritami. Dalších šest měsíců si Evropská komise vyhradila na vypracování zprávy a rozhodnutí o zrušení či zachování režimu EBA. Posledních šest měsíců slouží jako doba nabytí účinnosti rozhodnutí.

Federica Mogherini, bývalá vysoká představitelka EU pro zahraniční věci a bezpečnostní po-

litiku, již nyní vyjádřila, že kambodžská vláda učinila některé pozitivní kroky. Příkladem bylo propuštění opozičního politika Kema Sokhy z domácího vězení. Zákaz jeho politické činnosti však nadále trvá.

Poznámky

- [1] Tripartita spočívá ve vyjednávání mezi zástupci zaměstnavatelů, zaměstnanců (obvykle odbory) za účasti vlády.

Zdroje

- Blenkinsop, Philip (2019, 11. února). EU begins process to hit Cambodia with trade sanctions. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-cambodia-eu/eu-begins-process-to-hit-cambodia-with-trade-sanctions-idUSKCN1Q015D>
- Center for Alliance of Labor and Human Rights (2020, leden). Analysis on the Law on Trade Unions and the Law Amending Articles 3,17, 20, 21, 27, 28, 29, 54, 55 and 59 of the Law on Trade Unions. https://www.central-cambodia.org/wp-content/uploads/2020/01/EN_Final_Analysis-of-TUL.pdf
- Le Fevre, John (2019, 25. září). EU should have a 'sober second thought' over EBA removal: EuroCham Cambodia. AEC News Today. <https://aecnewstoday.com/2019/eu-should-have-a-sober-second-thought-over-eba-removal-eurocham-cambodia/>
- Thul, Prak Chan (2019, 11. prosince). Cambodia PM dismisses EU sanctions threat, says Brexit will limit impact. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-cambodia-eu/cambodia-pm-dismisses-eu-sanctions-threat-says-brex-it-will-limit-impact-idUSKB-N1YF0SG>
- Thul, Prak Chan (2020, 24. ledna). Global brands urge Cambodia to reform labor amid EU sanction threat. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-cambodia-garment/global-brands-urge-cambodia-to-reform-labor-amid-eu-sanction-threat-idUSKBN1ZN11C>

Fotografie

- [1] Cambodia's Garment Industry, autor: Chhor Sokunthea/World ank, 19. února 2013, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0, editace: ořez.
- [2] Samdech Techo Hun Sen, Prime Minister of the Kingdom of Cambodia capture during the session: A New Vision for the Mekong Region at the World Economic Forum on ASEAN 2018 in Ha Noi, Vietnam, autor: World Economic Forum/Sikarin Thanachaiary, 2. září 2018, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0, editace: ořez.
- [3] Phnom Penh Government Palace Cambodia, autor: gueli54, zdroj: Needpix.com, CC0 1.0, editace: ořez.
- [4] Sídlo Evropské komise. Belgium, 4. srpna 2018, zdroj: pixabay.com, Pixabay License, editace: ořez.

CENTRUM JE NA FACEBOOKU

Chcete být v obraze i mezi jednotlivými čísly Bulletinu? Sledujte náš facebookový profil:

www.facebook.com/Centrumlidskaprava

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová

Co přináší novela zákona o soudech a soudcích

Klára Košťálová

V Poslanecké sněmovně čeká na projednání vládní návrh novely zákona o soudech a soudcích. Jaké mají být v oblasti organizace soudnictví hlavní změny?

Hlavním cílem novely je zavedení jednotného systému a pravidel při výběru soudců a soudních funkcionářů. Praxí docházelo k rozdílnému posuzování splnění podmínek pro jmenování soudcem a nebylo jednoznačné, kdo a jak o nich rozhoduje. Jedná se o nepřijatelný přístup, neboť dochází k narušování důvěry v justici.

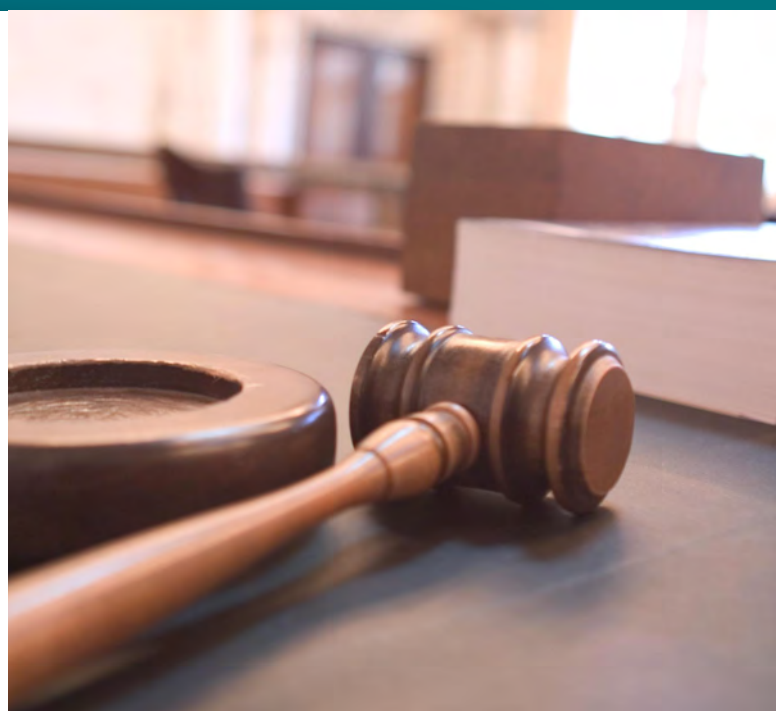
Justiční kandidát

V české praxi existuje institut tzv. justičních čekatelů. Justičním čekatelem se osoba stane tak, že předseda krajského soudu po předchozí konzultaci s Ministerstvem spravedlnosti vyhlásí výběrové řízení do přípravné služby, zájemce se podrobí písemnému testu, pohovoru a psychologicko-diagnostickému vyšetření. Při úspěšném zvládnutí je přijat do přípravné služby, která trvá tři roky. Služba je zakončena odbornou zkouškou a po jejím absolvování je čekatel navržen prezidentu republiky na jmenování soudcem.

Institut justičních čekatelů však pozvolna mizí. Jakousi „personální rezervu“ tak představují asistenti soudců.

Od doby, kdy na okresních a krajských soudech začali působit vedle justičních čekatelů i asistenti, je systém výběru soudců značně rozšířený. I proto budou nastavena nová pravidla. Změny v úpravě nastávají po složení justiční či jiné odborné zkoušky. Nově je totiž zakotvena pozice justičního kandidáta.

Ten, kdo složí justiční nebo jinou odbornou zkoušku, se může přihlásit do výběrového řízení na

Ilustrační fotografie [1]

justičního kandidáta. Jde o přípravnou pozici na soudech, která je výslovně určena těm, kteří mají skutečný zájem stát se soudcem. Smyslem zavedení je, aby kandidát absolvoval jednoletou praxi u školicího ústavu, a ti o něm získali potřebné informace na základě posuzování jeho práce i osobnosti. Dalším účelem je, aby uchazeč poznal práci soudu.

Pro funkci soudce bude praxe justičního kandidáta nutnou podmínkou. Jedinou výjimkou bude případ právníka, který vykonával samostatnou činnost nejméně 10 let, případně pro správní úřady činnost v legislativě či ve vyšších pozicích po dobu 15 let. Tyto profesní skupiny a časové limity jsou předmětem diskuzí a může dojít k jejich změně.

Soudní funkcionáři

Novela se zabývá i změnou úpravy volby soudních funkcionářů. Dosavadní instrukce Ministerstva spravedlnosti jsou tak přenášeny do zákona. V České republice jsou soudní funkcionáři pro chod soudnictví velmi důležitými osobami. Způsob jejich výběru musí být přehledný a především upravený zákonem.

Dlouhou dobu bylo kritizováno sestavování výběrových komisí, které skládá pouze jedna osoba, v současné době ministr spravedlnosti. V novele zákona se proto odráží potřeba, aby výběrovou komisí navrhovalo více subjektů.

Další změnou v této oblasti je zákaz opakování mandátu pro předsedy a místopředsedy soudů na stejném soudu nebo jiném soudu stejného stupně.

Kárné řízení

Novela se dále týká kárného řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Nově by bylo zavedeno dvoustupňové kárné řízení. V prvním stupni by řízení probíhalo před čtyřčlenným senátem Nejvyššího soudu, složeným vždy ze soudce Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu.

Složení senátů by se dále měnilo v závislosti na osobě, vůči které by se kárné řízení vedlo. V řízení proti soudci by byl senát rozšířen o soudce krajského soudu a advokáta. U exekutorů by byl kárný senát doplněn o exekutora a advokáta. V případě státních zástupců by se pak jednalo navíc o státního zástupce a advokáta. Advokáti by tak zůstali jako přísedící ve všech typech senátů.

U Nejvyššího správního soudu jako soudu odvolacího by byl senát tříčlenný, složený vždy z jednoho

Nejvyšší správní soud [2]

soudce Nejvyššího správního soudu a členové by byli doplněni dle typu řízení podle klíče uvedeného výše.

Odstranění institutu přísedících a další změny

Výrazným krokem v novele je odstranění institutu přísedících soudů. Ministerstvo spravedlnosti navrhuje úpravu tohoto institutu v trestním řízení, konkrétně u majetkové a hospodářské trestné činnosti, neboť jde o problematiku velmi odbornou. Činnosti přísedících proto není přínosná, a jedná se tedy o nadbytečný institut.

Mimo výše zmíněné hlavní změny obsahuje novela drobnější úpravy, jako je hlášení výdělečných mimosoudních aktivit soudců, které ukládá soudcům povinnost podat každý rok předsedovi soudu přehled o těchto aktivitách. Návrh taktéž zakazuje soudcům členství v politických stranách a hnutích, což již v současnosti výslovně platí pro soudce Ústavního soudu.

Pozměňovací návrhy Dominika Feriho

Pozměňovací návrh poslance Dominika Feriho navrhuje zrušení ustanovení, jež navazuje funkci místopředsedy soudu přímo na funkci předsedy soudu. Současný konec předsedy a místopředsedy by byl v praxi funkční, bylo-li by zajištěno, že po skončení funkčního období předsedy soudů bude plynule navázáno novým, již vybraným předsedou soudu a jím vybraným místopředsedou.

Teoreticky by mohlo ale dojít k situacím, kdy se předseda soudu vzdá ze zdravotních důvodů své funkce, a funkce tak zanikne rovněž i jeho místopředsedovi „*kterému není podle navrhované úpravy umožněno být místopředsedou pod nově vybraným předsedou, neboť novela prosazuje zásadu „jednou a dost“, respektive zapovídá místopředsedovi dvě funkční období za sebou. Soud tak může přijít o dobrého předsedu z důvodů zdravotních a o dobrého místopředsedu z důvodu přepjaté přísrnosti této novely. Navrhují tedy toto ustanovení zrušit.*“

Druhý pozměňovací návrh se týká změny úprav osobních prohlídek advokátů. Tento pozměňovací návrh by předsedovi soudu nezapověděl upravit režim osobních prohlídek u vyjmenovaných subjektů, ale limitoval by jej pouze na důvodné situace.

Zasedací sál Poslanecké sněmovny [3]

Jde o reakci na praxi, kdy převažující je přístup do budovy soudu po předložení průkazu příslušnosti ke stavu bez osobní prohlídky. „Přístup toliko po předložení průkazu se tedy na většině soudů osvědčil, urychluje přístup do budovy a předchází se tak možným excesům spojených s osobní prohlídkou.“

Poslední návrh směřuje ke zrušení institutu přísedících v civilním řízení, neboť účast laického prvku na rozhodování civilních sporů se v současné době jeví jako nepřínosná a ne hospodárná. Přísedící v současnosti rozhodují pouze pracovněprávní věci (pouze 5 % případů projednávaných u okresních soudů). „Z pohledu současného společenského a právního vývoje lze konstatovat, že problematika pracovněprávních sporů rozhodovaných u okresních soudů v senátech je sice specifická, ale ne natolik, aby zde byl nutný tzv. laický proek.“

U trestních věcí však navrhuje přísedící zachovat, neboť zde laický prvek podle pozměňovacího návrhu potřeba je. „Význam laického prvku v trestním řízení bývá vysvětlován jednak funkcí kontrolní (brání byrokratizaci justice, brání „kabinetní“ justici), dále funkcí výchovnou ve vztahu k přísedícím, ale i k obvi-

něnému a veřejnosti, a funkcí korekční ve smyslu korekce „profesní slepoty“ soudců. Z tohoto důvodu návrh ponechává institut přísedících v trestním řízení, ačkoliv do budoucna by bylo žádoucí uvažovat přinejmenším o nastavení přísnějších požadavků na výkon této funkce a úpravě odměňování přísedících.“

Zdroje

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích ve znění pozdějších předpisů (dostupný zde: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/ALBSBGZG4G1P>).

Pozměňovací návrhy k novele zákona o soudech a soudcích poslance Dominika Feriho (dostupné zde: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=630>).

Zákon č. 6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích ve znění pozdějších předpisů.

Fotografie

- [1] Courtroom One Gavel, autor: Joe Gratz, datum pořízení: 24. března 2006, zdroj: Flickr, CC0 1.0, editace: ořez.
- [2] Ústavní soud České republiky, autor: Janusz Jakubowski, datum pořízení: 29. srpna 2018, zdroj: Flickr, CC BY 2.0, editace: ořez.
- [3] Zasedací sál Poslanecké sněmovny, autor: Ervinpospisil, datum pořízení: 6. listopadu 2006, zdroj: Wikipedia, CC BY-SA 2.5, editace: ořez.

Poradí si ombudsman Stanislav Křeček se svou novou funkcí?

Pavel Doubek

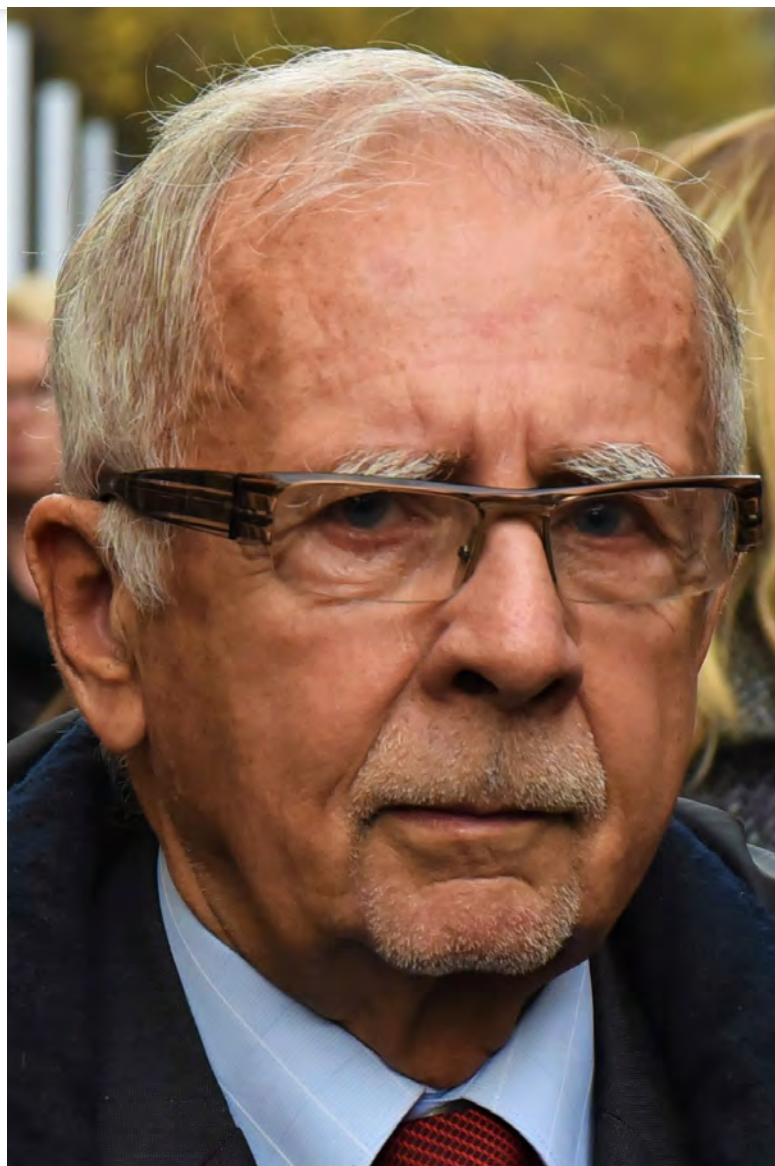
V polovině února tohoto roku zvolila Poslanecká sněmovna nového veřejného ochránce práv. Stal se jím Stanislav Křeček, který ve funkci vystřídal Annu Šabatovou. Před jakými výzvami nový ombudsman stojí? A podaří se mu bezezbytku naplnit svůj mandát?

V tajné volbě se proti sobě postavili tři kandidáti, které nominoval Senát a prezident. Senát do volby vyslal právníka a vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva Víta Alexandra Schorma a advokáta Jana Matyse. Prezident navrhl právníka a dlouholetého zástupce veřejné ochránkyně práv Stanislava Křečka. Po prvním kole, kdy nebyl zvolen žádný z kandidátů, se konalo kolo druhé. V něm se utkali Stanislav Křeček a Vít Alexander Schorm. Přes vysoký počet nevyužitých hlasů (56) vyšel z volby vítězně doktor Křeček, který obdržel 91 hlasů. Doktor Schorm obdržel o 38 hlasů méně.

Bezprostředně po vyhlášení výsledků volby se veřejným prostorem začaly šířit obavy o budoucnost instituce ombudsmana (jak se také funkce veřejného ochránce práv označuje) a lidskoprávní ochrany jako takové. Záminku k obavám dal sám doktor Křeček, který opakovaně vyjádřil svůj rezervovaný přístup k ochraně lidských práv, zejména v oblasti diskriminace a práv menšin. Nadto se opakovaně vyjádřil ve smyslu, že ombudsman nemá chránit lidská práva, neboť se nejedná o ochránce lidských práv.

Tradiční ombudsmanský mandát

Původním posláním instituce ombudsmana, která v České republice funguje od roku 2000, je ochrana jednotlivce před jednáním orgánů veřejné správy s cílem dodržování zákonnosti a principů dobré správy. Na ombudsmana se ročně obrací tisíce stěžovatelů a šetření, která ombudsman ve věci vede, zpravidla končí konkrétními doporučeními příslušnému úřadu, případně též ústředním orgánům státní správy či vládě. O svých zjištěních též pravidelně informuje veřejnost formou zpráv o šetření či

Stanislav Křeček [1]

výročních zpráv. Na stejném principu fungují ombudsmanské instituce ve více než 100 zemích světa.

Ochránce lidských práv?

S ohledem na přistoupení České republiky k celé řadě mezinárodních smluv o lidských právech na sebe stát převzal povinnost zřídit vnitrostátní monitorovací mechanismy, které budou na lidská práva dohlížet. Jelikož bylo pro zákonodárce jednodušší pověřit tímto úkolem stávající instituci, než zřizovat zcela nové orgány, byla působnost ombudsmana postupně rozšiřována o další agendy z lidskoprávní oblasti.[1] Současný ombudsman již tedy není tím tradičním hlídacím psem veřejné správy z roku 2000, nýbrž jde o komplexní lidskoprávní orgán, který dohlíží na zacházení s jednotlivci v celé řadě oblastí.

Počátek lidskoprávní agendy lze spatřovat již v roce 2006, kdy zákonodárce pověřil ombudsmana výkonem mandátu národního preventivního mechanismu (NPM) určeného k prevenci před mučením.[1] V roce 2009 se dále stal národním tělesem pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (tzv. Equality body),[2] o dva roky později dohledovým orgánem nad procesem vyhošťování cizinců,[3] v roce 2018 orgánem pro prosazování rovného zacházení s občany členských států Evropské unie [4] a konečně v témže roce byl ustanoven monitorovacím orgánem pro naplňování práv osob se zdravotním postižením.[5]

Je třeba zdůraznit, že naplňování mezinárodních závazků se nevyčerpalo tím, že zákonodárce ratifikoval příslušnou úmluvu a technicky rozšířil působnost ombudsmanské instituce. Naopak je třeba mít na zřeteli, že každý monitorovací mechanismus má svá specifika a nemusí být vždy plně v souladu se stylem práce a strukturou tradiční ombudsmanské agendy. Je tedy úkolem každého ombudsmana specifika těchto mechanismů pochopit a usilovat o jejich maximální realizaci. Na tuto skutečnost pregnančně upozorňuje norský ombudsman Aage Thor Falkan-

ger, který se vyjádřil ke vztahu tradiční ombudsmanské agendy a nového mandátu jako národního preventivního mechanismu: „*Obě agendy jsou odlišné... Já sám musím být velmi pozorný k tomu, že mám dvě kompetence, ombudsmanskou a NPM.*“

Osoba ombudsmana

Vzhledem k tomu, že ombudsmanská instituce je monokratický orgán, je její celkové směřování přímo odvislé od osoby ombudsmana. Je to právě on, kdo je odpovědný za naplňování všech agend, kterými byla tato instituce zákonodárcem pověřena. Navíc je to právě osoba ombudsmana, která musí nekompromisně čelit odmítavým až nenávislným reakcím, které může prosazování lidských práv, zejména v některých „nepopulárních“ agendách, vyvolat. V tomto duchu byla bývalá ombudsmanka Anna Šabatová mnohdy nevybíravě kritizována například za pomoc obětem diskriminace či za ochranu menšin.

Je třeba si uvědomit, že ombudsman, jakožto ochránce jedince před státem, nemá být z povahy

Kancelář veřejného ochránce práv [2]

Logo Kanceláře veřejného ochránce práv [3]

věci „přítelem“ veřejné moci ani „reproduktorem“ společenských nálad. Charakteristikou jeho práce je totiž neustálý dialog a přesvědčování s cílem prosadit maximum možného. Pokud se při tom dostává do konfliktu s veřejnou mocí, má mu být tento postoj ke cti, nikoliv k újmě.

Výzvy pro nového ombudsmana

Přes řadu obav z osobních postojů Stanislava Křečka je třeba zdůraznit, že zvolením veřejným ochráncem práv se doktor Křeček dostal do nové situace. Jako ombudsman si totiž nemůže vybírat, na kterou oblast se zaměří. Naopak musí, bez ohledu na své osobní přesvědčení, plně vykonávat všechny pravomoci, které mu jsou zákonem uloženy. Nadto musí dbát o naplňování lidskoprávních závazků České republiky a posilovat

efektivní působení všech monitorovacích mechanismů, které instituce ombudsmana zastřešuje. Současně, a to je snad nejdůležitější, je nutné zachovat absolutní nezávislost na orgánech veřejné moci a projevit tak pomyslný „nevědek“ vůči těm, kteří jej do funkce zvolili nebo o jejichž podporu se opíral.

Připravenost převzít plně otěže ochránce lidských práv bude možné v budoucnu spolehlivě otestovat. Česká republika je totiž jednou z posledních zemí v Evropě, která dosud nezřídila plně funkční národní instituci pro lidská práva (*national human rights institution*) v souladu s tzv. Pařížskými principy,[3] akreditovanou u Globální aliance národních institucí pro lidská práva. Za tento deficit je ČR pravidelně kritizována ve zprávách výborů OSN nebo v rámci Univerzálního periodického přezkumu probíhajícího v Radě OSN pro lidská práva. Dle dosavadních diskusí by to měla být právě instituce ombudsmana, která tuto obsáhlou lidskoprávní agendu převezme.

Poznámky

- [1] V současné době existuje ve světě již velice málo ombudsmanských institucí, které by nebyly pověřeny některou lidskoprávní agendou.
- [2] Podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení.
- [3] V souladu s příslušnými směrnicemi Evropské unie (např. 2000/43/ES, 2000/78/ES aj.).
- [4] Podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES (návratová směrnice).
- [5] Podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/54/EU.
- [6] Na základě Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Zdroje

- DVTV (2020, 12. února). Ombudsmanem bude Stanislav Křeček: Romové by se měli o svoje práva starat sami, říká. Aktuálně.cz (<https://video.aktualne.cz/dvtv/ombudsmanem-bude-stanislav-kreck-romove-by-se-meli-o-svoje/r~15686f8a4dbd11eaa24cac-1f6b220ee8/>).
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. 2020. Steno-protokol ze 40. schůze poslanecké sněmovny (<https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/040schuz/s040411.htm#r2>).
- Rozhovor s norským ombudsmanem Aage Thor Falkangerem (skype hovor, 5. června 2019).

Fotografie

- [1] Stanislav Křeček 2019, autor: David Sedlecký, 17. listopadu 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.
- [2] Brno, Údolní 39, kancelář VOP (6733), autor: Martin Strachon, 20. července 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.
- [3] Kancelář veřejného ochránce práv, zdroj: Kancelář veřejného ochránce práv.

Rozšíření nepřijatelnosti kasačních stížností - ano, či ne?

Simona Úlehlová

Vzhledem k tomu, že ne vždy jsou kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu podávány odůvodněně a často jsou spíše prostředkem stěžovatelů či jejich advokátů k protažení sporu, uvažuje zákonodárce o rozšíření institutu nepřijatelnosti kasačních stížností i do dalších oblastí, než je jen oblast mezinárodní ochrany. Novelu soudního řádu správního právě projednává Poslanecká sněmovna, která by letos měla rozhodnout o dalším vývoji správního soudnictví.

Správní soudnictví představuje ochranu subjektivních veřejných práv jednotlivců. Správní soudy rozhodují pouze v jediném stupni a proti jejich rozhodnutí není přípustné odvolání ani žádný jiný řádný opravný prostředek, jak je tomu například v civilním řízení. Jedinou obranou proti pravomocným rozhodnutím krajských soudů je až na výjimky tzv. mimořádný opravný prostředek, kasační stížnost, o které rozhoduje výlučně Nejvyšší správní soud.

Kasační stížnost je široce otevřený mimořádný opravný prostředek, kterým se lze domáhat nápravy jak v hmotněprávních otázkách, tak nápravy procesněprávních vad. Na základě stávající zákonné úpravy se u kasačních stížností posuzuje přípustnost, s tím, že zvláštní režim platí pro stížnosti ve věcech mezinárodní ochrany (tj. věci týkající se udělení azylu a doplňkové ochrany), v nichž se Nejvyšší správní soud zabývá navíc tzv. nepřijatelností. Kasační stížnost není v těchto věcech přijatelná, pokud svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

Novela soudního řádu správního

Nejvyšší správní soud se v posledních letech potýká s masivním nárůstem svého zatížení.[1] Proto skupina poslanců v polovině roku 2018 předložila Poslanecké sněmovně návrh novely soudního řádu správního. Jejím účelem má být urychlení soudního přezkumu rozhodnutí krajských soudů. Dle návrhu by cestou k postupnému zlepšení vysokého stavu nedodělků a s tím spojené prodlužující se délky řízení bylo rozšíření stávajícího institutu nepříja-

Nejvyšší správní soud ČR [1]

telnosti kasační stížnosti omezeného dosud pouze na věci mezinárodní ochrany.

Novela si dává za cíl nastavit institut nepřijatelnosti tak, aby byl aplikovatelný prozatím na jednodušší typy kauz, jako je agenda přestupků se sazbou pokuty do 100 000 Kč, věci cizinecké, avšak neazylové, tj. povolení k pobytu, vyhoštění atd., nebo tzv. věci sociální, jako jsou invalidní či starobní důchody, sociální dávky a veřejnoprávní pojištění. Tato třetí skupina je přitom nejpalčivější problematikou, v níž je zapotřebí mimořádné opatrnosti a citlivosti při posuzování přijatelnosti z hlediska ochrany veřejných subjektivních práv stěžovatelů.

Naopak po odborné diskuzi se došlo k závěru, že nepřijatelnost by se netýkala oblasti daní, stavebních řízení a ekonomických regulací. Tyto oblasti jsou odborně složitější a je v nich zapotřebí, aby je soudci individuálně posoudili a rozhodli.

Postavení nejvyšších soudů

Navrhovanou právní úpravou by také mělo dojít k přiblížení procesní pozice dovolatelů před Nejvyšším soudem a stěžovatelů před Nejvyšším správním soudem. Občanský soudní řád totiž upravuje přístup k Nejvyššímu soudu tak, že dovolání jako mimořádný opravný prostředek je „přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené

Úřad vlády České republiky [2]

rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.“ Jeví se totiž jako dlouhodobě neudržitelné, aby byl přístup k oběma našim nejvyšším soudním instancím nastaven na zcela rozdílných pravidlech.

Výhodou možnosti využití institutu nepřijatelnosti v dalších oblastech by primárně bylo výrazné odlehčení případnutých kauz Nejvyššímu správnímu soudu a sekundárně i posílení jeho postavení. Nejvyšší správní soud má představovat poslední možnost ochrany stěžovatelových práv a nikoliv fungovat jako tzv. běžná „odvoláčka“. Tím, že se musí zabývat dennodenně opakujícími se kauzami a odůvodňovat jejich zamítnutí, dochází neúčelově ke snížení jeho hodnoty v rámci soudní soustavy.

Nevýhodou je však poněkud komplikované zákoné stanovení nepřijatelnosti v jednotlivých oblastech a její zakotvení tak, aby ji bylo následně možné aplikovat na konkrétní případy, aniž by docházelo k újmě na veřejných subjektivních právech stěžovatelů.

Postoj zákonodárců

Inovace organizační a procesní úpravy našeho správního soudnictví je legislativním úkolem, který by neměl být odkládán, nechceme-li rezignovat na efektivnost soudní ochrany v oblasti veřejné správy.

I přesto, že Nejvyšší správní soud vládě, prostřednictvím jeho tehdejšího předsedy JUDr. Josefa Baxy, v rámci odborné diskuze doporučil novelu přijmout, zaujala vláda původně nesouhlasné stanovisko. Hlavním důvodem k tomu dle vlády byla obava, že Nejvyšší správní soud přestane hrát roli sjednocovatele judikatury a toho, kdo napravuje

excesy v rozhodování krajských soudů. Tato obava je důležitá zejména z důvodu organizačního posunu, který spočívá v posílení postavení Nejvyššího správního soudu jako nejvyššího soudu v oblasti správního soudnictví. Takový soud se má v první řadě zabývat kauzami, které určitým způsobem směřují ke sjednocení judikatury a nastavují dlouhodobě pravidla, a nikoliv za každou cenu řešit každý případ, který obdrží.

Původně byl návrh novely formulován tak, že by nepřijatelnost dopadala na všechny oblasti, kterými se Nejvyšší správní soud zabývá. V rámci obecné rozpravy však byl, v důsledku jednání všech zainteresovaných skupin, uspořádané předsedou Poslanecké sněmovny, Mgr. Radkem Vondráčkem, představen nový návrh, který by znamenal, že: *„v těch případech, kdy na krajském soudu rozhodoval samosoudce, což jsou ty jednodušší případy - a můžou být samozřejmě rozšiřovány do budoucna i tím, které všechny případy přiznáme samosoudcům, ale zatím jsou to typicky pokuty, otázky důchodového zabezpečení, sociálního zabezpečení a dalších věcí - tak tam že by tento institut nepřijatelnosti mohl existovat. Tam, kde rozhoduje senát na krajské úrovni, by stále musel Nejvyšší správní soud ještě v každém případě rozhodnout.“*

Takto pozměněný návrh by měl být převeden do druhého čtení. Proto nakonec i vláda, zastoupená na tomto jednání ministryní spravedlnosti, změnila k tomuto návrhu postoj a podpořila jej jako krátkodobé řešení nepříjemné situace nastalé na Nejvyšším správním soudě. Očekává se, že o budoucnosti kasačních stížností a o souvisejícím vývoji správního soudnictví rozhodnou zákonodárci již během tohoto roku.

Poznámky

- [1] Statistiky Nejvyššího správního soudu ukazují, že v průběhu posledních let došlo k rapidnímu navýšení podaných kasačních stížností, aniž by došlo k zásadnějšímu navýšení počtu soudců. Například v roce 2016 bylo podáno 3694 kasačních stížností, zatímco v loňském roce to bylo již 4642 stížností.

Zdroje

- Návrh zákona, kterým se mění zákon č.150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dostupné na: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/2LBSB32GC26X>).
- Nejvyšší správní soud. 2018. Vyjádření předsedy NSS, JUDr. Josefa Baxy k návrhu novely soudního řádu správního. Brno, (dostupné na: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNB2Y-ERHQ3>).
- Novela soudního řádu správního by měla pomoci kriticky přetížnému NSS. Advokátní online deník. 15.2.2020 (dostupné na: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=21801>).

JUDr. Josef Baxa [3]

Pomahač, Richard. Komentář: Může být naše správní soudnictví efektivní? Lidovky.cz. 11.2.2020, (dostupné na https://www.lidovky.cz/byznys/pravo-a-justice/komentar-muze-byt-nase-spravni-soudnictvi-efektivni.A200208_120851_ln_byznys_pravo_ssu).

Poslanecká sněmovna PČR. 2020. Zápis ze 40.schůze ze dne 13.2.2020. Praha, (dostupné na: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/040schuz/s040437.htm>).

Rychlý, Tomáš. Komentář: Dvěře soudního přezkumu je načase přivřít. Lidovky.cz. 4.2.2020, (dostupné na: https://www.lidovky.cz/byznys/pravo-a-justice/komentar-dvere-soudniho-prezku-mu-je-nacase-privrit.A200201_100528_ln_byznys_pravo_ssu).

Šimka, Karel. Rozšíření principu nepřijatelnosti není revolucí, ale evolucí. Advokátní online deník. 5.2.2020, (dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2020/02/05/soudce-nss-karel-simka-rozsireni-principu-neprijatelosti-neni-revoluci-ale-evoluci/>).

Fotografie

- [1] Supreme administrative court of the Czech Republic, autor: Millenium187, 17.7. 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, editace: ořez.
- [2] Garden of Straka Academy, Prague Malá Strana, autor: Packa, 25. 10. 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, editace: ořez.
- [3] JUDr. Josef Baxa. Baxa-vyrez, autor: Přemysl Otakar, 22.2.2017, zdroj: Wikipedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Tereza Štátná

Vnitrostátní právo

- Dvořák, T. Shromáždění delegátů družstva. Právní rozhledy. 5/20
- Husseini, F. Výběr rozhodnutí Ústavního soudu. Soudní rozhledy 2/20
- Chmel, J. Tiskové zprávy jako nástroj tvorby reputace Ústavního soudu ČR a jeho soudců. Jurisprudence. 1/20
- Janovec, M. Vavříková, M. AirBnB jako ubytování a daňové aspekty. Právní rozhledy. 5/20
- Kovaříček, K. Místo § 212 odst. 2 ObčZ v českém právním systému a hmotněprávní podmínky jeho aplikace. Právní rozhledy. 5/20
- Králík, L. Autorskoprávní ochrana judikatury. Jurisprudence. 1/20
- Malíř, J. Když se ústavní konstrukce neberou vážně. Na okraj řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky. Jurisprudence. 1/20
- Redakce. Návrh poslance V. Klause na vydání zákona, kterým se ruší zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, a o změně některých souvisejících zákonů. Právní Rozhledy. 5/20

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Brožová, S. The Transatlantic Security Partnership In Turbulent Times Viewed From Hamburg. Mezinárodní politika. 2/20

- Havlíček, P. Regulace digitální politické reklamy: výzva či příležitost pro integritu volebního procesu?. Mezinárodní politika. 2/20
- Kilian, P. Sebeurčení národů a Deklarace o právech původního obyvatelstva. Právní rozhledy. 5/20
- Lískovcová, K., Position of Health in the EU Enlargement Negotiations and Neighbourhood Policy. Mezinárodní politika. 2/20
- Nonnemann, F. Osobní údaje jako platidlo? Právní rozhledy. 5/20
- Špatné zacházení s psychicky nevyrovnaným vězněm. Soudní rozhledy. 2/20

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

- Duin, Pieter C. van, Poláčková, Z.: The big bang of communism: The Bolsheviks' destruction of the Russian Constituent Assembly and the making of the first communist dictatorship (November 1917 - January 1918). Studia politica slovac. 2/19
- Hrubec, M. Omezená jaderná válka a její destruktivita. Studia politica slovac. 2/19
- Krulišová, K., Rychnovská, D. How to Study Gender in International Security? An Introduction to Feminist Security Studies. Mezinárodní vztahy. 1/20
- Mészáros-Lampl, Z.: Tendencie volebného správania príslušníkov maďarskej menšiny na Slovensku. Studia politica slovac. 2/19
- Naxera, V., Krčál, P. The Celebrations of the Slovak National Uprising as a Platform for the Creation of Enemies of Slovakia. Mezinárodní vztahy. 1/20
- Profant, T. Racism in Development and Development Cooperation. Mezinárodní vztahy. 1/20

AKTUÁLNĚ ZE SVĚTA LIDSKÝCH PRÁV

Sledujte náš Facebookový profil:

www.facebook.com/Centrumlidskaprava

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.M.A

Jan je vedoucím Centra pro lidská práva a demokracii. Po vystudování práva a ekonomie pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.M.A v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu, jež je zodpovědná za vnější vztahy EU. Poté působil jako Visiting Professional u soudního senátu Mezinárodního trestního soudu v Haagu. V současnosti působí rovněž jako právník v Kanceláři veřejného ochránce práv a jako seniorní výzkumný pracovník v Centru mezinárodního práva Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Jana Šikorská: Jana studuje prvním rokem magisterský program v oboru mezinárodní právo na Graduate Institute of International and Development Studies v Ženevě. Bakalářský titul práv získala na University of Exeter ve Velké Británii. Zaměřuje se především na mezinárodní trestní spravedlnost, a to konkrétně na oblast sexuálních zločinů. V rámci studia vypomáhala na univerzitě jako výzkumný asistent.

Bc. Tereza Šťastná: Tereza studuje čtvrtý ročník oboru právo a právní věda na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni a dlouhodobě se zajímá o ochranu lidských práv, trestní právo a mezinárodní právo veřejné. V současnosti působí v Amnesty International a pracuje v advokátní kanceláři.

Petra Olivová: Petra studuje mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. Jeden semestr studia strávila na Boloňské univerzitě na kampusu ve Forlì. Vystudovala i bakalářský stupeň politologie a evropských studií. Dlouhodobě se zajímá o lidská práva, mezinárodní právo veřejné a postavení uprchlíků.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Monika Hanych, Ph.D., LL.M.

Vystudovala právo, žurnalistiku a sociologii na Masarykově univerzitě a lidská práva na Tilburg University v Nizozemsku. Pracuje v Kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Evropským soudem pro lidská práva. Je členkou výboru Rady Evropy pro umělou inteligenci a lidská práva.

Mgr. Hubert Smekal, Ph.D.

Hubert vystudoval právo a evropskou integraci, působí na Fakultě sociálních studií a v Ústavu pro otázky soudnictví PrF MUNI. Akademický rok 2010-2011 strávil jako držitel Fulbrightova stipendia výzkumem judicializace na UC Berkeley. V létě přednáší na Shandong University v Číně. Hubert byl členem Rady vlády pro lidská práva.

Stážisté:

Mgr. Zuzana Andreska: Zuzana je studentkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy a absolventkou oboru genderová studia na Fakultě humanitních věd. Věnuje se feministické kritice práva a propojování práva a jiných společenských věd.

Jana Šulcová: Jana studuje poslední ročník magisterského oboru mezinárodní vztahy na FSV UK. Stážovala v Radě Evropy a na velvyslanectví ČR v Brazílii. Kromě lidských práv se zajímá i o mezinárodní politiku a problematiku řešení konfliktů.

Mgr. Bc. Eva Kostolanská: Eva vystudovala práva a dokončuje studium psychologie na Masarykově univerzitě. Kromě lidských práv se zajímá o zdravotní právo a průnik mezi právem a psychologií. Působí na Nejvyšším správním soudě jako poradce na analytickém oddělení.

Jakub Drahorád: Jakub je studentem třetího ročníku mezinárodních teritoriálních studií na FSV UK a práv na PF UK. Kromě lidských práv se zajímá o problematiku volebního práva, mezinárodní vztahy současné i minulé a společenský kontext práva.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Nela Černota

Nela studuje právo na PF UK a zajímá se o mezinárodní právo a lidská práva. Strávila jeden semestr na Mexické Národní Autonomní Univerzitě (UNAM) v Mexiku, kde také absolvovala stáž na velvyslanectví ČR. Stážovala dále u Mise Organizace amerických států pro podporu mírového procesu v Kolumbii a u Evropského soudu pro lidská práva. Momentálně je na studijním pobytu v Heidelbergu, kde také pracuje v Max Planck Institutu pro srovnávací veřejné právo a mezinárodní právo. Je členkou správní rady české sekce Amnesty International.

Stážisté:

Andrea Štástková: Andrea studuje magisterský program na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy studuje obor Politologie a mezinárodní vztahy. Během studia absolvovala stáž na Ministerstvu vnitra. Dlouhodobě se zajímá o mezinárodní právo, mezinárodní politiku a studium jazyků.

Tereza Ciupková: Tereza je studentkou posledního ročníku Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kde se věnuje zejména cizineckému a azylovému právu. Během studia absolvovala na příklad stáž na Velvyslanectví ČR v Chile a Organizaci na pomoc uprchlíkům v Praze. Momentálně působí v neziskové organizaci, která zřizuje přijímací střediska pro žadatele o azyl v italské Bologni.

Michaela Stenzelová: Michaela je absolventkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity a současně absolventkou dvouoboru Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Během studií absolvovala stáž na Velvyslanectví České republiky v Římě a Stálé misi České republiky při OSN v New Yorku. Zajímá se zejména o lidská práva a mezinárodní politiku.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě Masarykovy univerzity a lidská práva a demokratizaci na EIUC (European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation) v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u Evropského soudu pro lidská práva a u Veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Stážisté:

Aneta Frodlová: Aneta studuje čtvrtým rokem magisterský studijní obor na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Dlouhodobě se zajímá o ochranu lidských práv a trestní právo, jak v českém, tak mezinárodním kontextu.

Mgr. Pavel Doubek, Ph.D: Pavel vystudoval doktorské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracoval v Kanceláři Ombudsmana a na Úřadu Vlády ČR. V roce 2019 se v rámci postdoktorského programu podílel na zřizování národního preventivního mechanismu na Taiwanu.

Simona Úlehlová: Simona je absolventkou Právnické fakulty UK. Během studia absolvovala lidskoprávní stáže v Evropském parlamentu v Bruselu a na Stálé misi ČR při OSN v Ženevě. Dlouhodobě se tak věnuje lidskoprávní problematice, a to i jejím přesahu do zdravotnického práva.

Klára Košťálová: Klára je studentkou čtvrtého ročníku magisterského oboru na Právnické fakultě v Olomouci. Mimo práva studovala na Filozofické fakultě francouzštinu. Oblastí jejího zájmu je především trestní právo, základní lidská práva a jejich ochrana.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum
pro lidská práva
a demokracii

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci

e-mail info@centrumlidskaprava.cz | web www.centrumlidskaprava.cz

Redakční rada Jan Lhotský (editor), Hubert Smekal, Monika Hanych, Nela Černota,

Lucie Nechvátalová Kontakt na editora jan.lhotsky@centrumlidskaprava.cz

Sazba Michal Oščipovský | ISSN 1804-2392.